

Inkluzív nevelés

Útmutató vak és aliglátó gyermekek, tanulók együtt-neveléséhez

Dokumentációs útmutató

Írta

Báthori Adél

Lőrinczné Kovács Terézia

Somorjai Ágnes

Székelyné Kárpáti Ildikó

Készült a Nemzeti Fejlesztési Terv Humán erőforrás-fejlesztési Operatív Program 2.1. intézkedés Hát-
rányos helyzetű tanulók esélyegyenlőségének biztosítása az oktatási rendszerben központi program-
jának „B” komponense (Sajátos nevelési igényű gyerekek együttnevelése) keretében.

Szakmai vezető
KAPCSÁNE NÉMETI JÚLIA

Projektvezető
LOCSMÁNDI ALAJOS

Témavezető
VARGÁNE MEZŐ LILLA

Lektorálta
KOVÁCS KRISZTINA

Azonosító: 6/211/B/4/dok/9

© Báthori Adél szerző, 2007
© Lőrinczné Kovács Terézia szerző, 2007
© Somorjai Ágnes szerző, 2007
© Székelyné Kárpáti Ildikó, 2007
© sulinova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., 2007

Borítóterv: Dió Stúdió
Borítófotó: Pintér Márta

A fotók a Mozdásjavító Általános Iskola és Diákotthon, Módszertani Intézmény centená-
riumának alkalmából készültek.

A kiadvány ingyenes, kizárólag zárt körben, oktatási céllal használható, kereskedelmi forgalomba
nem hozható. A felhasználás a jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját nem szolgálhatja.

Kiadja a sulinova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht.

Szakmai igazgató: Pála Károly

Fejlesztési igazgatóhelyettes: Puskás Aurél

Felelős kiadó: Pála Károly ügyvezető igazgató

1134 Budapest, Váci út 37.

Telefon: (06-1) 886-3900

Fax: (06-1) 886-3910

E-mail: [sulinoa@sulinoa.hu](mailto:sulinova@sulinoa.hu)

Internet: www.sulinova.hu

Tartalom

Bevezetés	5
1. A szakértői bizottságokról általában	5
1.1 A Látásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	6
1.2 A súlyos fokban látássérültek csoportjai	6
1.3 Szakértői vizsgálat kezdeményezése	7
2. A szakértői vizsgálat	7
2.1 A szemészeti vizsgálat	7
2.2 A gyógypedagógiai vizsgálat	7
2.3 A pszichológiai vizsgálat	8
3. A szakértői vélemény	9
3.1 A szakértői vélemény tartalma	9
3.2 Képzési kötelezettség	10
3.3 Felülvizsgálat	10
3.4 A befogadó intézmény felelőssége	10
4. Az intézményes ellátás dokumentumai	11
4.1 Az alapító okirat	11
4.2 Az óvodai nevelési program	11
4.3 A pedagógiai program	12
4.4 Az egyéni foglalkozás dokumentumai	14
4.5 Az utazótanár dokumentumai	17
4.6 SZMSZ	18
4.7 Házi rend	19
4.8 Egyéb közoktatási dokumentumok	19
5. A súlyos fokban látássérült gyermek fejlődésével, fejlesztésével összefüggő dokumentumok	20
5.1 A lehetséges fejlesztési eljárások, terápiák	20
5.2 A pedagógiai vélemény	22
5.3 A pedagógiai mérés, értékelés sajátosságai	22
5.4 Az egyéniesített segítségítés tanulásszervezési következményei	24
5.5 Ajánlás súlyos fokban látássérült (aliglátó, vak) diákok érettségi vizsgájának lebonyolításához	24
6. A dokumentumok hozzáféréseinek szabályozása	26
6.1 Személyes adatok kezelése	26
6.2 Egészségügyi adatok kezelése	26
6.3 Az intézményi dokumentumok megismerhetősége	26
7. Irodalom	27
Mellékletek	28
1. melléklet. A legfontosabb törvények, rendeletek	28
2. melléklet. A sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók ellátásához kapcsolódó legalapvetőbb jogszabályok	29
3. sz. melléklet. Utazótanári dokumentumok	30
4. melléklet. BNO-kódok gyakori szemészeti megbetegedések esetében	37
5. melléklet. Szemészeti szakkifejezések értelmezése	39
6. melléklet. Oktatási segédeszközök kölcsönzése	43

Bevezetés

A kiadvány rideg, száraz információkat sejtető címe hasznos – a gyakorlatban elengedhetetlenül szükséges – tudnivalókat tartalmaz a befogadó intézmények pedagógusai számára. Célunk, hogy összegyűjtsük mindazon dokumentumokat, amelyekkel leggyakrabban találkozhatnak a súlyos fokban látássérült gyermekekkel kapcsolatban.

Köztudott, hogy intézményes nevelésük megkezdése előtt a sajátos nevelési igényű gyermekek már nagyon sok vizsgálatot átéltek. Ezért minden szakvéleménynek fontos szerepe, jelentősége lehet a gyermek fogadásakor. A legtöbb vak vagy aliglátó kisgyermek sok és nem csupán diagnosztikus vizsgálaton esik át, hanem a korai fejlesztés/gondozás keretében terápiában is részesülhet. Mire megkezdik tanulmányaikat az iskolában, már egy dokumentumcsomag kíséri őket. Szándékunk, hogy a gyermekkel érkező, sok esetben értelmezhetetlen szakkifejezésekkel teli adathalmazt közérthető formába öntsük, hogy azokat jól lehessen hasznosítani a mindennapok során.

Látássérültekkel foglalkozó gyógypedagógusként igyekszünk mindent megtenni annak érdekében, hogy az új, az integrációs szemlélet hazánkban is mihamarabb elterjedt gyakorlattá váljon. Ebben nagyon fontos szerepe van és lesz a jövőben azoknak az óvodáknak, iskoláknak, amelyek vállalkoznak az integrációra, hiszen az inkluzív nevelés-oktatás minden területén sajátos többletfeladatokat is ellátnak, tehát jobban felkészültnek kell lenniük. Ha sikereik közismertté válnak a pedagógus társadalomban, az integrációt-inklúziót vonzóvá tehetjük a többi közoktatási intézmény számára is.

Kiadványunkkal a súlyos fokban látássérült, vak gyermekek befogadására való felkészülésben, illetve ha már jelenleg is aktív integráló intézményről van szó, akkor a mindennapi munkájukhoz szeretnénk segítséget nyújtani.

1. A szakértői bizottságokról általában

A sajátos nevelési igényt, fogyatékoság tényét kizárólag a szakértői és rehabilitációs bizottságok alapíthatják meg, komplex orvosi, pedagógiai, gyógypedagógiai, pszichológiai vizsgálat alapján.

A szakértői bizottságok munkájának megszervezését, ellátását és működésének biztosítását a megyei önkormányzatoknak és a fővárosi önkormányzatnak kötelező feladataként határozza meg a közoktatási törvény.

A bizottság munkájában változást hozott az 1993. évi közoktatási törvény és a 14/1994. (VI. 24.) MKM-rendelet, amelyek újra szabályozták a szakértői bizottságok munkáját.

Minden megyeszékhelyen működik tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság, három megyében külön regionális szinten is (Bács-Kiskun megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Pest megye).

Budapesten négy tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság van.

A testi és érzékszervi fogyatékosok vizsgálatát az országos bizottságok látják el:

- Mozgásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ, 1145 Budapest, Mexikói út 60.
- Hallásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ, 1147 Budapest, Cinkotai út 125–137.
- Beszédivizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ, 1119 Budapest, Halmi u. 26.
- Látásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ, 1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 39.

1.1 A Látásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

A bizottság 0–18 éves korú látássérültekkel foglalkozik, szükség szerint a korhatár kitolódhat (felvételi felsőfokú oktatási intézménybe, pályázatok stb.).

A szakértői bizottság tagjai: szemész szakorvos, pszichológus és szakirányú végzettségű gyógypedagógus.

A bizottság alapvető tevékenysége, hogy szakértői vizsgálat alapján – a szülőkkel egyeztetve – javasoljon

- korai fejlesztést;
- bölcsődét, óvodát, iskolát;
- vagy tanácsadásban részesítse a vak gyermek szüleit, nevelőit.

Minél korábban jelentkezik a családok, nevelési, oktatási intézmények, annál hatékonyabb lehet az együttműködés, mivel a legkorábbi gyermekkortól kezdve biztosítható a speciális segítség.

A szakértői bizottság legfontosabb feladatai:

- *Tanácsadás* (a szülő a vele történő elbeszélgetés, a gyermek fejlettségi szintjének felmérése alapján tanácsot kap a további neveléshez, a korai fejlesztés lehetőségeihez, és információkat az intézményi segítséghez)
- *Korai fejlesztés* (a bizottság gyógypedagógusai a kisgyermek adottságainak megfelelő foglalkozásokat tartanak, utazótanárként családokat, intézményeket látogatnak)
- *Közösségbe helyezés segítése* (segítségnyújtás, javaslat bölcsődei, óvodai, iskolai elhelyezéshez a gyermek adottságai és a lehetőségek mérlegelése alapján)
- Szemész szakorvosi, gyógypedagógiai, pszichológiai vizsgálat (felülvizsgálat)
- A gyermek látásteljesítményének (visusának és a látás egyéb funkcióinak) megállapítását, a fejlettsége szintjének felmérését követően a szülő terveinek, elképzeléseinek figyelembevételével a (felül-) vizsgálat eredményeit, a különleges ellátásra való jogosultságot, valamint az elhelyezésre és a további segítségre vonatkozó javaslatokat szakértői véleményben rögzítik.

1.2 A súlyos fokban látássérültek csoportjai

Annak eldöntése, hogy milyen fejlesztés vagy milyen közoktatási intézmény a legmegfelelőbb a gyermek számára, ahhoz elsősorban a látásteljesítményét kell megállapítani.

Súlyos fokban látássérültek azok, akik az írás-olvasás látó módon történő elsajátítására, huzamosabb ideig tartó gyakorlására megfelelő segédeszköz alkalmazásával sem képesek.

Ide tartoznak:

- a vakok (fényt nem érzékelnek, nincs látásteljesítményük);
- az aliglátók (látásteljesítményük 1 és 9% közötti) csoportjai:
 - a fényérzékelők (nincs mérhető visus vagyis látásélesség, ám a tájékozódásban, közlekedésben fel tudják használni látásukat);
 - a nagytárgylátók (látásteljesítményük 4% alatti, különleges optikai segédeszközökkel képesek a síkírás olvasására, de többségük általában a pontírást, -olvasást sajátítja el, és látásukat a mindennapi életben jól felhasználhatják);
 - az ujjolvasók (látásteljesítményük 4–9% közötti, amely elegendő a síkírás optikai és/vagy elektronikus eszközökkel történő olvasásához, de az oktatásban más érzékszerveikre is kell támaszkodniuk);
- és azok, akiknek a szemüveggel korrigált látásélessége a jobban látó szemén több 10%-nál, de látóterük mindkét oldalon körkörösén 20 foknál szűkebb, és szembetegségük súlyos fokú.

1.3 Szakértői vizsgálat kezdeményezése

A szakértői és rehabilitációs bizottság által végzett vizsgálat egyrészt a közoktatási intézmény részéről a pedagógus kérésére a szülő egyetértésével, másrészt a szülő kérésére kezdeményezhető és végezhető el. A vizsgálat megkezdéséhez a szülő vagy a törvényes képviselő jelenléte szükséges, akinek mindvégig joga van jelen lenni.

2. A szakértői vizsgálat

A szakértői vizsgálat komplex vizsgálatot jelent, ami a *szemész szakorvosi*, a *gyógypedagógiai* és *pszichológiai* vizsgálatból áll. A szakértői vizsgálatban a szülő együttműködése nagyon fontos.

2.1 A szemészeti vizsgálat

A vizsgálatot szakorvos végzi. Vizsgálata során elsődleges a szemészeti diagnózis megállapítása. Annak meghatározó része a látásélesség felmérése, hiszen a visus megállapítása dönti el a különleges ellátásra való jogosultságot, azt, hogy milyen további fejlesztést, milyen közoktatási intézményt javasoljon a bizottság a gyermek számára. A szemészeti lelet tehát a legfontosabb dokumentum a súlyos fokú látássérülés megállapításához.

A szemészeti vizsgálathoz fontos tudni a kórelőzményt. Gyakran már a születéskor – vagy röviddel azt követően – megállapítható a szem betegsége.

Más esetben – amikor születéskor még nem volt jele a szemészeti megbetegedésnek – az is fontos, hogy mikor, ki és miből vette észre a kisgyermek látásproblémáját (nem figyel a fényre, nem nyúl tárgyak után, nem nézegeti a kezét stb.).

Jelenleg a vak gyermekek körében leggyakrabban – mintegy 67%-ban – előforduló kórok a ROP (Retinopathia Praematurorum), amely a koraszülöttek hosszú ideig tartó túlzott oxigenizációja miatt alakul ki. A ROP-nak több fokozata ismert (I–V-ig), amelyek a betegség súlyosságát jelölik. A koraszülöttség következményeként azonban nem csupán a látás, hanem a hallás, a mozgás fejlődése, az értelmi funkciók is érintettek, sérültek lehetnek.

A ROP-on kívül előforduló egyéb szembetegségek (kórképek) listája és azok BNO-10 kódja a mellékletben található meg.

Szemészeti leletekben a látásélességet ($\text{visus}=V$) általában tizedes törttel jelölik, de előfordulhat a százalékos és a közönséges törttel való meghatározás is. Pl. $V=0,1=10\%=5/50$.

2.2 A gyógypedagógiai vizsgálat

A vizsgálatot tiflopedagógiai (mai néven: látássérültek pedagógiája szakos) végzettségű gyógypedagógus végzi.

Először az anamnézist veszi fel, amely a súlyos fokban látássérült gyermek előéletének feltárását jelenti. Módszere a szülő/gondviselő kikérdezése.

Az anamnézis a vizsgált gyermekkel kapcsolatban a következőkre terjed ki:

- Személyi adatok
- A születés körülményei (koraszülött esetében a kórházban töltött idő is)
- Fejlődési adatok
- Kórházi kivizsgálások

- A látássérülésre vonatkozó adatok, egészségügyi segédeszközök (használt segédeszközök, pl. szemüveg, szemprotézis, esetleg társuló fogyatékoság esetén hallókészülék, kerekesszék, mankó, járógép stb.)
- Az iskolai előélet
- Családi körülmények (amennyiben szociális vagy családi okok miatt gyermekvédelmi ellátásban részesül a kisgyermek, úgy azokat a dokumentumokat is fontos áttekinteni. Gyermekvédelmi szempontból a vakságnak nincs különös szerepe, de a tanuló életútját mindenképpen befolyásolja.)

A gyermek rendelkezhet egyéb kórházi zárójelentéssel, más szakvéleményekkel is, amiket csak abban az esetben kell figyelembe venni, amennyiben azok a jelenlegi állapotra kihatással vannak.

A gyógypedagógiai vizsgálat másik módszere a megfigyelés. Vizsgálat során a gyermek szabad játékhelyzetben és feladatvégzés közben is megfigyelhető. Ilyenkor lehetőség nyílik szocializációjának, mozgásának, tájékozódásának, tárgykapcsolatának, valamint manipulációjának és szóbeli megnyilvánulásainak a megismerésére is. Iskoláskorban a tanuló tantárgyi ismereteit is vizsgálhatják.

2.3 A pszichológiai vizsgálat

A vizsgálatot pszichológus végzi megfelelő standard tesztek segítségével.

Vak gyermekeknél a következőket használják:

- Maxfield-Bucholz szociális érettségi skála
- Az OWI-intelligenciateszt (vakokra módosított verbális teszt)
- A MAWGYI „R” verbális része

Vizsgálják a pszichés fejlettséget, a kapcsolat- és kooperációs készség milyenségét, továbbá a gyermeknek a környezethez, emberekhez, feladathelyzetekhez való alkalmazkodóképességét és terhelhetőségét is.

A vizsgálatok során áttekintést kaphatnak a gyermeknek az adott vizsgálati helyzetben tapasztalt viselkedéséről, figyelméről, feladatmegoldásairól és reakcióiról is.

A vizsgálat eredményeként nemcsak a gyermek életkorának megfelelő intelligenciaszintről kapnak képet, hanem a testi, szomatikus fejlettségéről, szociális érettségéről, meglévő készségei szintjéről is.

Az egyes tesztek eredményeinek számszerű és részletes megfogalmazásakor jellemzik a finommotorikát, a dominanciát, a nagymozgásokat és mozgáskoordinációt, valamint a kombinatorikus készséget is.

Értékelésnél meghatározó a gyermek látásteljesítménye, amit a szemész szakorvosi vizsgálat alapoz meg.

A komplex vizsgálat eredményeként áttekintést nyerünk a gyermek aktuális állapotáról, meglévő képességei szintjéről és arról, hogy mely területeken szorul fejlesztésre. Végül – a szülővel egyeztetve – kialakul a további teendőkre, a fejlesztésre vonatkozó javaslat, amely meghatározza a segítségnyújtás főbb területeit, módjait.

A javaslattétel az ellátási formát és a megfelelő elhelyezési lehetőséget jelöli meg, amit szakértői véleményben írásban kell rögzíteni.

3. A szakértői vélemény

A szakértői vélemény a szakértői bizottság által összeállított, komplex – szemész szakorvosi, gyógy-pedagógiai és pszichológiai – diagnózist megfogalmazó dokumentum.

3.1 A szakértői vélemény tartalma

A szakértői és rehabilitációs bizottságok által készített szakértői véleménynek tartalmaznia kell a következőket:

- Személyi adatok (a kisgyermek vagy a tanuló neve, születési ideje, lakóhelye, a szülője/gondozója neve és lakó- vagy tartózkodási helye)
- A szakértői vizsgálat rövid leírása, a látássérülésre vagy annak kizárására vonatkozó megállapítás, az azt alátámasztó tények
- A korai fejlesztés és gondozás szükségessége, az ennek keretében nyújtandó szolgáltatások, a fejlesztéssel kapcsolatos szakmai feladatok, valamint annak megjelölése, hogy a feladatokat milyen ellátás keretében mely intézmény biztosítja
- Annak megállapítása, hogy a látássérült gyermek csak az e célra létrehozott nevelési-oktatási intézményben vagy a többi gyermekkel közösen is részt vehet az óvodai nevelésben vagy iskolai nevelésben-oktatásban
- Annak megállapítása, hogy a vak vagy aliglátó tanuló a szülő választása szerint iskolába járással vagy magántanulónaként teljesítheti a tankötelezettségét
- Az esetleges felmentésre, mentesítésre vonatkozó javaslat
- Van-e javaslat a képzési kötelezettségben való részvételre
- A javasolt nevelési-oktatási intézmény (kijelölt nevelési-oktatási intézmény)
- A kijelölt iskolába való beíratás időpontja
- A gyermek, a tanuló nevelésével, oktatásával kapcsolatos, sajátos követelményekre vonatkozó javaslatok
- Az ingyenes utazásra való jogosultság (a kedvezményes utazási utalványt és igazolványt a bizottság adja ki)
- A felemelt családi pótlékra való jogosultság
- Javaslat a méltányossági gyed, gyed igénybevételéhez
- A szülő aláírása, amely igazolja, hogy egyetért a szakértői vélemény tartalmával, és tudomásul veszi az abban foglaltakat
- Tájékoztatás arra vonatkozóan, hogy amennyiben a szülő a szakértői véleményben foglaltakat nem fogadja el, a gyermek lakóhelye, ennek hiányában a tartózkodási helye szerint illetékes községi, városi, megyei jogú városi, fővárosi, kerületi önkormányzat jegyzőjénél a szakértői vélemény felülvizsgálata céljából eljárást kezdeményezhet

A szakértői bizottságnak tájékoztatnia kell a szülőt azokról a lehetőségekről, amelyek alapján gyermeke részt vehet *korai fejlesztésben*, *óvodai* nevelésben, vagy *tankötelezettségének* illetve *képzési kötelezettségének* eleget tehet.

A szülőnek joga van szabad intézményválasztásra a szakértői bizottság javaslata alapján. (Ez lesz gyermeke számára a kijelölt közoktatási intézmény.)

A szakértői és rehabilitációs bizottság a szakértői véleményét – abban az esetben, ha a gyermek többségi intézményben, integráltan tanul tovább – megküldi a Vakok Óvodája, Általános Iskolája, Speciális Szakiskolája, Diákotthona, Gyermekotthona és Módszertani Intézményének (1146 Budapest, Ajtói Dürer sor 39.) is. Onnan kap a befogadó iskola és a gyermek további megsegítést (az utazószakember-hálózatból a szükséges gyógypedagógus, terapeuta vagy más szakember révén).

Ha a tanuló azonos iskolatípuson belül iskolát kíván változtatni, vagy tanulmányainak befejezését követően kíván iskolát váltani, szándékáról a tanulónak, illetve a szülőnek tájékoztatnia kell a szakértői bizottságot. Az iskolaváltoztatás esetén végzett soron kívüli vizsgálat és keletkezett szakvélemény alapján jut az új iskola a sajátos nevelési igényű tanulóval kapcsolatosan a kötelezettségek és lehetőségek érvényesítését tekintve is jogszerű helyzetbe.

3.2 Képzési kötelezettség

A szakértői vélemény képzési kötelezettséget is előírhat vizsgálati eredménye alapján, a halmozottan fogyatékos (a vaksághoz más fogyatékoság – mozgás-, hallás-, beszéd- vagy értelmi fogyatékoság – is társul) súlyos fokban látás-sérült tanuló számára, ha állapota indokolja.

A halmozottan fogyatékos súlyos fokban látás-sérült gyermekek ötödik életévük betöltését követően fejlesztő felkészítésben, ún. képzési kötelezettségben részesülhetnek. Ez fennállhat a tankötelezettségi kor végéig, és időtartama a tankötelezettséghez hasonlóan két évvel meghosszabbítható. Erről a szakértői és rehabilitációs bizottság dönt.

A képzési kötelezettséget teljesítő gyermekeknél általában súlyos értelmi elmaradás járul a vezető fogyatékos-sághoz, a vaksághoz vagy aliglátáshoz.

3.3 Felülvizsgálat

A szakértői bizottság feladatai közé tartozik az integráltan, többségi iskolában tanuló gyermekek fejlődésének rendszeres nyomon követése is.

A látás-sérült gyermekek felülvizsgálatára háromévenként kerül sor. A felülvizsgálati kötelezettség azt is jelenti, hogy a korábban kiadott szakértői vélemények hatályukat veszítik, és a meghatározott határidő eltelte után már nem szolgálnak alapul az integrált iskolai nevelés és oktatás megszervezéséhez és az ehhez kapcsolódó állami hozzájárulás igénybevételeéhez sem.

Ha a bizottság megállapítja a vizsgálat során, hogy a gyermek szemészeti állapotában jelentős javulás történt, akkor megszűnik számára az előzőleg megjelölt speciális segítségnyújtás. A felülvizsgálaton a szülő jelenléte is szükséges.

A szülő bármikor kérheti szakértői vélemény készítését.

3.4 A befogadó intézmény felelőssége

A befogadó intézmény pedagógusainak ismernie kell azon adatokat és információkat, amelyek a súlyos fokban látás-sérült gyermek dokumentációjában szerepelnek. Érdekük, hogy tisztában legyenek azok tartalmával, pedagógiai vonatkozásaival. Mindazok ismeretében tudják kiválasztani és alkalmazni azon speciális módszereket és eszközöket, amelyek révén biztosíthatják a vak gyermek számára is a többiekkel való együtt haladás feltételeit, a sikeres integrációt.

4. Az intézményes ellátás dokumentumai

A szakértői bizottság az elvégzett vizsgálatok eredményeire alapozva, a szülővel történő egyeztetés után javaslatot tesz a súlyos fokban látássérült gyermek intézményes megsegítésére, további fejlesztésére.

A közoktatási törvény értelmében a szülőnek joga van a nevelési-oktatási intézmény megválasztásához.

Amennyiben a gyermek még nem tanköteles, a szülő kérésére és intézményválasztása alapján óvodai felvételt javasolhat a szakértői bizottság.

Ha a tanköteles korú vak vagy aliglátó gyermek elérte az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, akkor a bizottság által javasolt iskolák közül a szülő választhat, és az lesz a gyermeke számára kijelölt oktatási intézmény. A szülő döntése alapján a tanuló iskolába járással vagy magántanulóként teljesítheti tankötelezettségét.

A szakértői bizottság olyan intézményt jelölhet ki, amelyik rendelkezik a súlyosan látássérült gyermekek neveléshez-oktatáshoz szükséges feltételekkel.

4.1 Az alapító okirat

A közoktatási intézmény működése, törvényes feladatvállalása szempontjából a legfontosabb dokumentum az alapító okirat.

Az okirat tartalmazza az intézmény pontos nevét, címét, székhelyét, intézményi típusát, alap- és kiegészítő tevékenységeit, a felvehető gyermek-, illetve tanulólétszámot, az iskolai évfolyamok számát, a tagozatok megnevezését, az intézmény gazdálkodási jogosítványait. Szerepel benne a fenntartó vagy alapító neve, címe is.

A fenntartó az alapító okiratban foglalt feladatok ellátásához rendeli a pénzügyi forrásokat.

A súlyos látássérült gyermeket befogadó többségi közoktatási intézmény alapító okiratának tartalmaznia kell az alap- és kiegészítő tevékenysége körébe tartozó feladatokat. Így azt is, ha a súlyos fokban látássérült óvodás integrált nevelésének feladatát, illetve súlyos fokban látássérült tanuló nappali rendszerű, általános műveltségét megalapozó oktatását-nevelését integrált nevelés-oktatás keretében vállalja. A magasabb összegű normatív támogatás igénylésének ez a feltétele, s a fenntartó így biztosíthatja, hogy a befogadó intézmény rendelkezzen a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését-oktatását is kielégítő feltételekkel.

4.2 Az óvodai nevelési program

Óvodai felvétel a szülő kérésére, a szakértői bizottság véleménye alapján történik.

Az óvodában a nevelőmunka az *Óvodai nevelés országos alapprogramja* alapján folyik, de a Közoktatási törvény óvodára vonatkozó paragrafusait is figyelembe kell venni.

Óvodába járó súlyos látássérült gyermek joga, hogy az egész nevelési idő alatt sajátos állapotához, igényeihez, egyéni képességeihez igazodó gondozást, fejlesztést kapjon. Így a nevelési program tartalmát meghatározza az is, hogy súlyosan látássérült gyermekek nevelését vállalja fel az óvoda, ezért a *Sajátosnevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelveiben* (2/2005.(III. 1.) OM-rendelet) előírtakat is alkalmazni kell a nevelési program feladatainak megfogalmazásakor.

A nevelési program többek között tartalmazza a neveléssel kapcsolatos célkitűzéseket, a nevelési alapelveket, azokat a sajátos feladatokat, amelyek segítik a vak vagy aliglátó kisgyermekek fejlődését, a közösségi életre történő felkészítését, továbbá a gyermekvédelmi feladatokat is.

A sajátos nevelési igényű kisgyermek a rehabilitációs bizottság szakértői véleménye alapján kerül a többségi közoktatási intézménybe. Ezért a vizsgálat eredményét, a gyermek állapotát és a bizottság

fejlesztésére, nevelésére vonatkozó javaslatait is figyelembe véve kell megtervezni az óvodai nevelőmunkát.

A közösségi beilleszkedés, a megfelelő fejlődés elérése érdekében a súlyos fokban látássérült óvodások jogosultak az óvodai nevelés keretében megvalósítható egészségügyi, pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkoztatásra.

A rehabilitációs foglalkozások, mint a differenciált, egyéni fejlesztés lehetőségei segítik a súlyos látássérült kisgyermek sikeres óvodai nevelését és iskolára történő felkészítését. Ezért a nevelési programban fontos a rehabilitációs feladatok megfogalmazása is.

A fentieken túl biztosítani kell a vak kisgyerek állapotához, fejlettségéhez igazodó egyéni fejlesztő programot és tevékenységeket, a speciális segédeszközök és módszertani eljárások alkalmazását, valamint a jól érzékelhető, akadálymentes, biztonságos környezetet.

Az óvodai nevelési programot a nevelőtestület fogadja el, és a fenntartó jóváhagyásával válik érvényessé. A dokumentum nyilvános.

Az óvodai nevelési feladatok szervezéséhez igénybe vehető kedvezmények

Az integrált nevelésben közreműködő közoktatási intézmények igénybe vehetik a gyógypedagógiai módszertani intézmény szolgáltatásait.

A súlyosan látássérült gyermekeket is befogadó többségi óvodák a vak gyermekek megsegítése érdekében napi két óra felzárkóztató foglalkozást szervezhetnek.

Tanár vagy terapeuta, szakirányú gyógypedagógus (tiflopedagógus, mai nevén látássérültek pedagógusa) foglalkoztatható a rehabilitációs, habilitációs feladatok ellátására.

Ha a súlyos fokban látássérült gyermekek létszáma indokolja, gyógypedagógiai asszisztens alkalmazható.

A gyermekcsoport létszámánál a súlyos fokban látássérült gyermek 3 főnek számít.

Magasabb összegű normatív támogatást kap a költségvetésből a vak vagy aliglátó kisgyermek nevelését vállaló közoktatási intézmény.

4.3 A pedagógiai program

Az iskolai nevelés-oktatás egyik alapidokumentuma az intézmény pedagógiai programja.

A pedagógiai program egy komplex szakmai dokumentum, amely meghatározza a nevelő-oktató munka alapelveit, céljait, feladatait, eszközeit.

Tartalmazza többek között az iskola helyi tantervét, a tehetség kibontakoztatását segítő tevékenységeket, a tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkóztatásával kapcsolatos teendőket, a beilleszkedéssel, a személyiségfejlesztéssel és a gyermekvédelemmel kapcsolatos feladatokat, valamint a nevelő-oktató munkát segítő eszközök, felszerelések jegyzékét. Szakközépiskola, szakiskola esetén a szakmai programot is.

A vak vagy aliglátó tanulók nevelését-oktatását ellátó intézmények az általános korszerű alpműveltség nyújtásán túl a látás hiányából eredő, speciálisan jelentkező hátrányok leküzdését is vállalják. A többletfeladatok ellátása érdekében pedagógiai programjuk elkészítéséhez a Közoktatási törvény előírásai mellett alkalmazniuk kell a (2/2005. (III. 1.) OM-rendeletben) a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelveiben előírtakat is.

A pedagógiai programban meg kell fogalmazni a súlyos fokban látássérültek fejlesztéséhez igazodó fejlesztő programot, a rehabilitációs célokat, feladatokat, valamint a differenciálás, az értékelés, minősítés és az elvárások egyénre szabott formáit is.

A súlyos fokban látássérült tanulók a követelményeket a megfelelően megválasztott tankönyvek, taneszközök biztosításával tudják eredményesen teljesíteni.

Az integráltan tanuló vak gyermek számára is a legfontosabb eszközök egyike a pontírású tankönyv, feladatgyűjtemény.

(Idejében kell a módszertani központnak vagy a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének jelezni a helyi tantervi követelmények teljesítéséhez kiválasztott tankönyvek átírásának igényét, illetve a hangoskönyvek, szótárak stb. igénylését.)

A tankönyvek mellett gondoskodni kell a vak gyermekek oktatásához, neveléséhez szükséges speciális eszközök és nélkülözhetetlen technikai eszközök feltüntetéséről is. *(A segédeszközök kölcsönzési listája a mellékletekben található.)*

A pedagógiai programot a tantestület fogadja el, és a fenntartó hagyja jóvá. A dokumentum nyilvános.

4.3.1 A helyi tanterv

Az iskola a pedagógiai program részeként, a Nemzeti alaptanterv (NAT) és a Kerettantervek tartalmaira és követelményeire építve készíti el a helyi tantervét.

A NAT az iskola kiemelt alapidokumentuma, amely műveltségterületenként határozza meg az oktató-nevelő munka tartalmát, így a megtanulandó ismereteket, a fejlesztendő készségeket és képességeket.

A helyi tanterv meghatározza az iskola egyes évfolyamán tanítandó tantárgyakat, a kötelező és választható tanórai foglalkozásokat és óraszámait. Előírja az elsajátítandó ismereteket, a magasabb évfolyamra lépés feltételeit, az ismeretek számonkérésének módjait, formáit, az értékelés alkalmait, módjait is.

Az abban foglalt fejlesztési feladatok megvalósítása általában lehetséges a vak gyermekek nevelése-oktatása során is. Azonban minden műveltségterületen belül érvényesülnie kell a rehabilitációs, rehabilitációs szemléletnek, a sérülésspecifikus módszertani eljárások alkalmazásának, vagyis meg kell jeleníteni a vak vagy aliglátó gyermekek sajátos nevelési igényeire vonatkozó tartalmi elemeket is. Ehhez a vak gyermekeket fogadó iskolák helyi tantervének elkészítésénél a NAT-ban és a közoktatási törvényben foglaltak mellett a Sajátos nevelési igényű gyermekek iskolai oktatásának irányelveiben megfogalmazott szempontokat is érvényesíteni kell.

A súlyos fokban látássérült tanulót oktató iskolák kötelező és választható tanórai foglalkozásainak óratervében meg kell tervezni az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs fejlesztés órakeretét is.

Az egyes műveltségterületek, tantárgyak, témakörök, fejlesztő tevékenységek tartalma, követelményei a súlyos fokban látássérült tanulók egyéni adottságaira építve, speciális eszközök igénybevételével, sérülésspecifikus módszerek alkalmazásával és a szakértői bizottság szakvéleményében szereplő javaslatok érvényesítésével fogalmazódják meg. A helyi tanterv jelölje meg azokat a tananyagokat vagy tananyagrészeket is, amelyek elsajátítását a vak gyermektől nem követeli meg, vagy amelyeket módosítva kíván számára tanítani.

4.3.2 Az iskolai nevelési, oktatási feladatok szervezéséhez igénybe vehető kedvezmények

A súlyos fokban látássérült tanuló nevelését, oktatását vállaló közoktatási intézmény igénybe veheti a gyógypedagógiai módszertani központ segítségét, szakszolgáltatásait.

A vak vagy aliglátó tanuló részére egészségügyi, pedagógiai célú rehabilitációs, és rehabilitációs fejlesztést kell biztosítani a nevelés-oktatás keretén belül.

A vak gyermeket fogadó többségi iskola tiflopedagógust (látássérültek pedagógiája szakos gyógypedagógust) foglalkoztathat rehabilitációs feladatok ellátására.

A helyi tanterv egy tanítási évnél hosszabb időt is megjelölhet a követelmények teljesítéséhez. (A vak iskolájában az első évfolyam tananyagának elsajátítására két tanév áll rendelkezésre.)

Ahol a súlyos fokban látássérült gyermekek létszáma indokolja, a befogadó iskolában pedagógiai asszisztens alkalmazható.

A vak vagy aliglátó tanuló a tanulócsoport létszámánál három főnek számítható, így, mivel alacsonyabb létszámú osztályban nevelhetik-oktathatják, több odafigyelésben részesülhet.

A fogadó iskola a költségvetésből megemelt összegű normatív hozzájárulást kap, ebből fedezheti a súlyosan látássérült tanuló speciális nevelési szükségleteit.

4.4 Az egyéni foglalkozás dokumentumai

A súlyos fokban látássérült gyermekek nevelését-oktatását vállaló intézmények a pozitív diszkrimináció lehetőségeként egyéni foglalkozások biztosításával is segítik a vak gyermekek, tanulók sikeres előmenetelét.

A látás elvesztése, az aliglátás befolyásolja a tanuló ismeretszerzését, alkalmazkodóképességét, személyiségét. Módosítja a kognitív funkciók (megismerés, gondolkodás, emlékezet, figyelem stb.), a tanulás, a mozgás, a szocializáció lehetőségeit, és a mindennapi életvezetésben (önkiszolgálás, tájékozódás, közlekedés) is nehézséget jelent. Mindezek az iskolai nevelő-oktató munkában az átlagtól eltérő fejleszthetőséget jelentenek és indokolnak.

A látás hiányából fakadó hátrányok leküzdése, megelőzése a nevelés-oktatás szervezeti keretének egyénre szabott megválasztásával, fokozott odafigyeléssel, speciális módszerek és segédeszközök alkalmazásával, differenciált egyéni fejlesztéssel elősegíthető.

Az egyéni fejlesztő foglalkozások a szakértői bizottságok javaslata alapján és a gyermek sajátos szükségleteit figyelembe véve szervezhetők.

4.4.1 Egyéni fejlesztési terv

Az egyéni foglalkozások fő célja a vakságból, aliglátásból eredő hátrányok kompenzálása, korrigálása vagy a prevenció.

Fő feladata a folyamatos differenciált megsegítés, fejlesztés.

A foglalkozások döntően eszközjellegűek. A képesség- és készségfejlesztésen keresztül a harmonikus személyiségfejlődés, az iskolai előrehaladás és a minél sikeresebb intézményi beilleszkedés a várt eredmény.

A foglalkozások egyéni fejlesztési terv alapján zajlanak. A fejlesztési terv a sajátos nevelési igényű gyermek differenciált megsegítésének szakmai dokumentuma.

A foglalkozások megtervezésekor ismerni kell a gyermek:

- életkorát;
- a látássérülés kórokát és kialakulásának időpontját, szemészeti állapotát;
- intelligenciáját, személyiségvonásait, viselkedését;
- képességeinek, készségeinek szintjét;
- meglévő ismereteit (miben kiemelkedő, miben van elmaradása);
- az épen maradt érzékszervek fejlettségét;
- az esetlegesen társuló egyéb fogyatékosságát;
- óvodai vagy iskolai pedagógusának jellemzését, véleményét;
- a szakértői bizottság javaslatait.

A gyógypedagógus a fejlesztés tartalmának kialakításakor – a fenti ismereteken túl – a kisgyermek vagy tanuló aktuális állapotát, a kiegészítő mérőlapok, feladatlapok eredményeit, a fejlődés változásának, folyamatos nyomon követésének eredményeit és a saját megfigyeléseit, jegyzeteit is alapul veszi.

A foglalkozások biztosítják az individuális módszerek alkalmazását, a speciális segédeszközöket, tanulói segédleteket, a nyugodt, kötetlen légkört, biztonságos környezetet és az ösztönző, elfogadó bánásmódot.

A fejlesztést végző gyógypedagógus folyamatosan kapcsolatot tart a pedagógus kollégákkal, a szülőkkel és az utazótanárral is. A felmerülő esetleges problémák megoldására közösen keresnek megoldást.

Annak megítéléséhez, hogy az integrált súlyos fokban látássérült gyermek mely területeken mutat-hat lemaradást, a következő megfigyelési szempontokat ajánljuk:

- A helyváltoztató mozgások megfigyelése
- Testvázlat, térbeli tájékozódás, lateralitás
- Tapintási, érintési érzékelés
- Megismerési, tanulási képességek
- Számemlékezet, fejben történő műveletvégzés
- Összefüggések felismerése, problémamegoldás
- Figyelem, feladattudat, monotóniatűrés, önkontroll
- Kommunikáció, befogadó és kifejező nyelvi készség
- Ritmusérzék
- Manipulációs képességek
- Önkiszolgálás, eszközhasználat
- Információs és kommunikációs kultúra
- A társas környezet életében való részvétel, beilleszkedés
- Énkép, önismeret megfigyelése

A következőben példaként a mozgástréner fejlesztési tervéről írunk.

4.4.1.1 Példa egyéni fejlesztési tervre: a tájékozódás és közlekedés egyéni fejlesztése (mozgástréning)

A mozgástréner végzett gyógypedagógus, tiflopedagógus (látássérültekkel foglalkozó gyógypedagógus), illetve rehabilitációs tanár, aki a képzést megelőzően, illetve a képzés során a testnevelőkkel, tanítókkal, szaktanárokkal együttműködve, a szakértői véleményben megfogalmazott javaslatokat is figyelembe véve tervezi munkáját.

A mozgástréning célja a vak vagy aliglátó személy önálló, biztonságos közlekedési képességének kialakítása, amely lehetőséget teremt az önálló életvezetésre.

A tanítás egyéni foglalkozás keretében történik, az adott gyermek személyiségét, képességeit, igényeit figyelembe véve. A tréning fokozatosan egymásra épülő, egyre nehezedő szituációkból áll.

A fejlesztés egy komplex felméréssel kezdődik, amelynek alapján elkészül az adott gyermek egyéni fejlesztési terve. A fejlesztési tervhez igazítva a tanítás szakaszai a következők:

- Közlekedés látó vezetővel
- Bot nélküli technikák
- Bot előtti technikák
- Technikák hosszú fehér bottal
- Közlekedés hosszú fehér bottal.

A mozgástréningnek nemcsak testi és érzékszervi előfeltételei vannak, hanem értelmi és érzelmi alapjai is. Ezért a feladatok elvégzéséhez szükséges időt rugalmasan kezeljük, figyelembe vesszük az optimális fizikai, érzelmi és szellemi terhelhetőséget is. Az elérendő cél ennek érdekében a feladatok meghatározása a szakember kompetenciája és felelőssége.

4.4.2 Az egyéni fejlesztés igénybevételének lehetőségei

a) A súlyos fokban látássérült gyermekek, tanulók jogosultak az intézményi nevelés-oktatás keretében megvalósítható, a kötelező tanórai foglalkozásokon túl megszervezett egészségügyi, pedagógiai célú *habilitációs, rehabilitációs foglalkozásokra*.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs fejlesztés alapja a szakértői bizottság komplex – szemész szakorvosi, gyógypedagógiai, pszichológiai – diagnózist megfogalmazó szakértői véleménye és a fejlesztésre tett javaslatai.

A 2005/2006. tanévtől kezdődően a rehabilitációs fejlesztést központilag kiadott *egyéni fejlesztési lapon* kell majd rögzíteni.

A rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztés szakirányú gyógypedagógiai tanári – tiflopedagógiai/látássérültek pedagógiája szakos – kompetencia. A gyógypedagógus vagy terapeuta a gyermek életkorához, meglévő képességeihez, ismereteihez igazodva, a szakértői bizottság javaslatait figyelembe véve fejlesztési tervet készít, és közvetlen fejlesztő foglalkozásokat vezet a vak tanuló számára.

A foglalkozások órakeretét törvény írja elő.

Rehabilitációs foglalkozások megvalósításához igénybe vehető a gyógypedagógiai módszertani intézmény által biztosított szak- és szakmai szolgáltatás is.

b) Az első évfolyamra felvett tanuló számára állapotához, fejlettségéhez igazodva – a szakértői bizottság javaslata alapján – az iskola igazgatója *egyéni továbbhaladást* engedélyezhet.

A pedagógus a tantárgyi tartalmak módosulásait is figyelembe véve egyéni fejlesztési tervet készít, és ez alapján egyéni haladási ütemet biztosít. Meghatározza a tananyag feldolgozásának menetét, azt, hogy milyen követelményeket kell a tanulónak teljesítenie az egyes évfolyamok végére, és azt is megjelöli, hogy mikorra kell társait utolérnie. A differenciált megsegítés céljából a gyermek szükségleteihez igazodó individuális módszereket, technikákat alkalmaz.

Egyéni továbbhaladás egy vagy több tantárgyból, különböző évfolyamokig engedélyezhető, de legkésőbb a 4. évfolyam végéig tarthat. Ha a tanuló a megjelölt időpontig nem érte utol a többieket, akkor az adott évfolyam megismétlésével folytathatja tanulmányait.

Lehetőség van arra, hogy az iskola az 1–4. évfolyamra járó tanuló részére – eredményes felkészülése érdekében – legalább heti két alkalommal *egyéni foglalkozásokat* szervezzen.

Akkor is lehetővé kell tenni az egyéni foglalkozásokon való részvételt, ha a gyermek nem teljesítette tanulmányi kötelezettségét, és ezért évfolyamot ismételt. A megsegítés egyéni fejlesztési terv alapján történhet.

c) Egyes tantárgyak, tananyagrészek *értékelése és minősítése alól való mentesítés* céljából a súlyosan látássérült tanuló szülője vagy pedagógusa a szülő beleegyezésével szakértői vizsgálatot kezdeményezhet.

A szakértői bizottság szakvéleményében javasoltak alapján az iskola vezetője mentesítheti egyes tantárgyak, tananyagrészek értékelése, minősítése alól a tanulót.

Ha az első évfolyamon mentesítették a tanulót az értékelés, minősítés alól, akkor az első évfolyamot előkészítő évfolyamként végzi és fejezi be a tanuló a társaival azonos osztályban. Előkészítő évfolyamra egy tanéven keresztül járhat a tanuló abban az esetben, ha tanulmányait legkésőbb a 7. életévében megkezdte.

A szakértői vélemény alapján az előkészítő év átváltoztatható egyéni továbbhaladásra az első félévet követő hónap utolsó napjáig.

Ha középfokú oktatási intézmény tanulóját mentesítette az iskola vezetője az értékelés, minősítés alól, akkor az alpműveltségi vagy érettségi vizsgán a fiatal másik tantárgyat választhat az érintett tantárgy helyett.

Az iskola ezekben az esetekben is egyéni fejlesztési terv alapján, egyéni foglalkozásokat szervez a tanuló részére.

Értékelés, minősítés alóli mentesítés kezdeményezése az általános iskola 1–6. évfolyamán január 31-ig bármikor történhet.

Magasabb évfolyamon pedig annak a tanévnek március 31. napjáig, amelyben az adott tantárgy tanulását a tanuló megkezdte.

Ha ennél későbbi időpontban kezdeményeznek vizsgálatot, akkor a kérelemhez csatolni kell az intézmény igazgatójának a szakértői vizsgálattal egyetértő – a tanuló osztályfőnöke és a tantárgyat tanító szaktanár pedagógiai véleményére alapozott – nyilatkozatát.

4.5 Az utazótanár dokumentumai

Az integrált nevelésben, nappali rendszerű integrált oktatásban résztvevő vak vagy aliglátó gyermek, fiatal jogosult a módszertani intézmény pedagógiai szakszolgáltatásaira.

A Látásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Központ komplex diagnózist megfogalmazó szakértői véleményét – abban az esetben, ha a gyermek többségi intézményben, integráltan tanul tovább – megkapja a Vakok Óvodája, Általános Iskolája, Speciális Szakiskolája, Diákotthona, Gyermekotthona és Egységes Módszertani Intézménye (1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 39.) is.

A megsegítés a módszertani központba érkezett szakértői vélemény és a fejlesztésre tett javaslatai alapján kezdődik, illetve történik.

Az integrált nevelésben, oktatásban részt vevő vak gyermek, tanuló fejlődését, tanulmányait, beilleszkedését a módszertani központ utazótanárai is segítik. Az utazótanárok a vakok óvodájában vagy iskolájában szerzett többéves szakmai tapasztalat birtokában, a szakértői véleményben megfogalmazottak alapján, országszerte nyújtanak támogatást a közoktatási intézményekben a vak gyerekeknek, diákoknak.

Rendszeresen tájékoznak az integrált vak gyermekek, tanulók fejlődéséről, iskolai előrehaladásáról látogatásaik, konzultációik alkalmával.

A módszertani intézmény utazótanárai mindennapos pedagógiai segítő munkájukhoz különféle szakmai dokumentumokat – nyilvántartásokat, a pedagógiai megsegítő vagy rehabilitációs feladataikat rögzítő terveket, munkanaplót, értékelőlapokat – használnak.

4.5.1 Tanulói adatlap

A módszertani központ nyilvántartásába veszi a megsegítésére szoruló súlyos fokban látássérült gyermek adatait, s a tanulói adatlapon rögzíti. Feljegyzésre kerülnek benne az inkluzív nevelést-oktatást végző intézmény legfontosabb adatai, valamint a megsegítést végző pedagógusok neve is. *(Lásd: mellékletek.)*

4.5.2 Munkanapló

A módszertani intézmény utazótanára az integráltan tanuló súlyos látássérült gyermek folyamatos megsegítésével kapcsolatos tevékenységét munkanaplóban vezeti. Ez tartalmazza:

- az integráltan nevelkedő-tanuló gyermek nevét;
- a megsegítés időpontját, helyszínét;
- a pedagógiai fejlesztő munkát;
- a jövőre vonatkozó elintézendő feladatokat;

- részletezi a tanácsadás, megbeszélés, ügyintézés feladatait;
 - az összes munkával töltött időt (utazás, tanácsadás, adminisztráció).
- (Lásd: mellékletek.)

4.5.3 Félévi értékelőlap

A félévi értékelőlap a megsegítést igénylő gyermek félévenkénti fejlődését dokumentálja. Ebben feljegyzi az utazótanár az óvodás fejlődését funkcionként, az önkiszolgálás, mozgás, tájékozódás szintjét, a félév eredményeit, kudarcait, a gyermek teherbírásának mértékét, haladásának ütemét.

Iskolásoknál a tantárgyi előrehaladást, a számítástechnikai ismeretek szintjét, az önellátás és a mozgás-tájékozódás fejlettségét rögzíti a gyógypedagógus.

A részletes leírás átláthatóbbá teszi a gyermek fejlődését, segíti a jövő feladatainak, a speciálisan fejlesztendő területeknek a feltérképezését (a következő félévre, tanévre) és megtervezését. Az eredmények értékelésével eldönthető, hogy mely területeken van lemaradása, hol sikerült a felzárkóztatás, és hogy a jövőben hogyan kell továbbhaladni. (Lásd: mellékletek.)

4.5.4 A tájékozódás, közlekedés (mozgástréning) egyéni fejlesztési terve

A részletek „Az egyéni foglalkozások dokumentumai” c. részben található.

4.6 SZMSZ

A szervezeti működési szabályzat az intézmény belső és külső kapcsolataira vonatkozó rendelkezéseket határozza meg.

Részletezni kell benne az alaptevékenységben megfogalmazott feladatokat, így a súlyos fokban látássérült gyermekek befogadásával kapcsolatos alapvető teendőket is. Tartalmazza egyebek mellett a mulasztások, távolmaradások igazolásának kérdéseit, a tájékoztatással, az értékeléssel kapcsolatos helyi előírásokat, a balesetek megelőzésével kapcsolatos védő szabályokat is.

A helyi lehetőségekhez alkalmazkodva olyan óvó, balesetmegelőző stratégiát kell kialakítani, amely a vak gyermekek biztonságát is garantálja. Többek között:

- Lehetőség szerinti akadálymentes tanulói környezet kialakítása
- A testi épséget védő berendezés (pl. falba süllyesztett lépcsőkorlát, csúszásgátló a lépcsők élén, lekerekített élű bútorok, védelemmel ellátott konnektorok, támpontok az eligazodáshoz stb.)
- A tanuláshoz megfelelő tárgyi-eszközbeli környezet kialakítása (ültetés, megvilágítás, optikai eszközök, berendezések, képernyőszűrés, speciális tanulói segédeszközök)
- A speciális eszközök szaktantermekbe történő szállításának módja
- Az épületen belüli közlekedés helyi szabályai stb.

A fogadó iskola nevelőtestülete kapcsolatainak meghatározásakor dönthet a mentor lehetséges szerepéről is.

Ahhoz, hogy a befogadó iskolában az általános iskolai tanulmányok alatt a súlyos fokban látássérült gyermek egyéni igényeihez igazodó differenciált fejlesztés megvalósulhasson, mentor munkájára is szükség lehet. A mentor olyan személy, aki jól ismeri az integráltan nevelkedő, tanuló vak vagy aliglátó gyermeket, esetleg családját.

Feladatai:

- Folyamatos kapcsolattartás az iskola, a gyermek és a család között
- Kapcsolattartás az egységes gyógypedagógiai módszertani intézményekkel a fogyatékosspecifikus eljárások alkalmazásával és a speciális eszközök használatával kapcsolatban
- Kompenzációs tevékenységek

- Tanácsadás mindennapi életvitelt érintő kérdésekben
- Szakmai találkozók, megbeszélések szervezése

Az SZMSZ mellékletében megfogalmazott adatkezelési szabályok a fogyatékos gyermekkel kapcsolatos különleges adatokra is érvényesek.

A szervezeti működési szabályzatot a közoktatási intézmény vezetője készíti el, és a nevelőtestület hagyja jóvá.

4.7 Házi rend

Az óvoda házi rendje a gyermek óvodai életrendjével és a gyermeki jogok gyakorlásával kapcsolatos teendőket állapítja meg.

Az iskola házi rendje meghatározza, hogy a tanulói jogokat, kötelességeket – a tanulmányi kötelezettséget kivéve – milyen módon lehet gyakorolni. Megállapítja az iskolai tanulói munkarendet, a tanórai és tanórán kívüli foglalkozások rendjét, az eszközök, felszerelési és berendezési tárgyak használatára vonatkozó szabályokat, valamint az iskolához tartozó területek használatát. A házi rend előírhatja az iskola által szervezett, iskolán kívüli rendezvényeken tiltott magatartást. Az óvoda és az iskola házi rendje korlátozhatja, tilthatja az óvodába, iskolába járáshoz, a jogok és kötelességek gyakorlásához, teljesítéséhez nem szükséges dolgok bevitelét, tárolását.

A fentiekben túl a benttartózkodás idejére vonatkozó óvó-védő előírásokat is tartalmazza.

A befogadó óvoda, iskola házi rendjében leírtak a vak és aliglátó gyermekekre is érvényesek általában.

Azonban mind a súlyos fokban látássérült gyermek, mind a társaik számára fogalmazódjanak meg az óvó-védő szabályok alapján konkrét, számon kérhető, ellenőrizhető normaként a következők:

- Az óvoda, az iskola épületében történő közlekedés szabályai
- A magatartás szabályai a csoportszobában, a tantermekben, a tornateremben, a szaktantermekben, az ebédlőben, az udvaron
- Elfogadható, balesetmentes viselkedés nagyobb gyermekcsoportban, tömegben, nyitott ablaknál, szünetek alatt, csoportos foglalkozásokon, tanórán, tanórán kívüli foglalkozások során, illetve az intézményen kívüli programok alkalmával

A veszélyhelyzetek kiküszöbölése érdekében tudják a látó gyermekek is, hogy hová mehet a vak gyerek kísérő nélkül, hová nem, milyen eszközökhöz nem nyúlhat, milyen készülékeket használhat vagy kezelhet, és azt, hogy a speciális taneszközöket és segédeszközöket hogyan szállítsák, védjék, óvják közösen.

A házi rendet az intézmény vezetője készíti el, a nevelőtestület fogadja el, és a fenntartó jóváhagyásával válik érvényessé.

4.8 Egyéb közoktatási dokumentumok

4.8.1 Törzslap

A törzslap az oktatási intézményekben a tanulók nyilvántartására szolgál. Feljegyzésre kerül ebben:

- az iskola neve, címe, OM-azonosítója;
- a tanuló személyi adatai;
- a tanuló tanév végi osztályzatai, az ügyeivel kapcsolatos döntések, határozatok;
- a szakvéleményt kiállító országos szakértői bizottság neve, címe;
- a szakvélemény száma, kiállításának kelte;
- a felülvizsgálat ideje.

4.8.2 Foglalkozási napló, osztálynapló

A pedagógus az óvodai, tanórai, tanórán kívüli foglalkozásokról foglalkozási, illetve osztálynaplót vezet.

A naplókban többek között feljegyzésre kerülnek a gyermek személyi adatai, mulasztásai, a haladásával, értékelésével kapcsolatos megállapítások is.

A naplókba a tanuló személyi adatai mellé feljegyzendő a szakértői vélemény adatai is.

Az osztálynaplóban bejegyzésre kerül az esetleges felmentésre, mentesítésre vagy az egyéni továbbhaladásra vonatkozó döntés is.

4.8.3 Bizonyítvány

A tanuló által elvégzett évfolyamokról év végi bizonyítványt állít ki az iskola a törzslap alapján. Ezért az abban rögzített valamennyi adatnak, záradéknak szerepelnie kell a bizonyítványban is.

5. A súlyos fokban látássérült gyermek fejlődésével, fejlesztésével összefüggő dokumentumok

5.1 A lehetséges fejlesztési eljárások, terápiák

A súlyos fokban látássérült gyermekek fejlődését különféle, számukra is alkalmazható terápiákkal segíthetjük. Ezek közül néhányat bemutatunk.

5.1.1 Szenzoros integrációs terápia (Ayres-módszer)

Az ép érzékszervek működésének intenzív fejlesztése. Az egyéni fejlettségi szintből indul ki, maximálisan alkalmazkodva a gyermek igényeihez. Speciális eszközökkel (háló, henger, gördeszka, hinta, csúszda stb.) felszerelt szobában zajlik. Segíti a gyermek öngyógyító mechanizmusát, támogatja ingerkeresését. Az alkalmazott ingerek és az elvárt motoros aktivitás jellege alapján normalizálódik a tapintási és egyensúlyérző rendszer, továbbfejlődnek az egyensúlyi reakciók.

5.1.2 HRG (hidroterápiás rehabilitációs gimnasztika)

A terápiát Ayres módszerére építve hozták létre. A vízben történő mozgás folyamatos taktilis-vestibuláris inger, amelyhez a sérülés ismeretében tervezhetők akusztikus és vizuális ingerek is. A langyos víz lazító, aktivitásra ösztönző hatásával, a felhajtóerő okozta eltérő gravitációs viszonyok tudatos kihasználásával fejti ki hatását a program.

5.1.3 Bazális stimuláció

A terápia arra törekszik, hogy a lehető legtöbb receptorhoz a legegyszerűbb módon eljuttassa az ingereket, és megindítsa azok feldolgozását.

Területei: testséma-felépítés, testhatárok megéltése, egyensúly, térbeli helyzet, elemi kézhasználat, rezonáló alapon teljes testfelülettel való érzékeltetés, ízek, illatok érzékeltetése, szemmozgások koordinálása, látásmaradvány hasznosítása.

5.1.4 Látásnevelés

A meglévő látás megőrzése, optimális és praktikus kihasználása, fejlesztése optikai segédeszközök használatával.

Feladatai: a látásélesség (diszkriminációs képesség), a szemmozgások, a fény- és színérzékelés, szem-kéz koordináció, a vizuális figyelem, képzelet, emlékezet, valamint a vizuális és kognitív feldolgozás integrációjának fejlesztése.

5.1.5 Mozgástréning (tájékozódás és közlekedés tanítása)

A fejlesztés az önálló, biztonságos közlekedés képességének kialakítását szolgálja, amely lehetőséget teremt az önálló életvezetéshez.

A fejlesztés több, egymásra épülő szakaszból áll. A tájékozódás, közlekedés tanításakor kiemelt szerepet kap a támpontok felhívó jellege (hangok, az útburkolat minősége), a haladási irány betartása, valamint a hosszú fehér bot helyes használata.

5.1.6 Gyógytorna

A foglalkozásokat ortopédiai szakorvos vizsgálata, véleménye és javaslata, a szülővel történő egyeztetés alapján szervezzük gyógytornász vezetésével. A fejlesztés lehetőségeit a gyermek szemészeti diagnózisa is befolyásolja.

A terápiát pontos állapotfelmérés és a gyógytornász megfigyelései is megelőzik.

A gyógyító, korrekciós céllal alkalmazott mozgás speciális, a rászoruló gyermek számára egyénileg megtervezett gyakorlatok segítségével történik. Főbb feladatai: a vakság okozta testtartási hibák javítása, a fiziológiás tartási és mozgási formák kialakítása, izomerősítés, az izomtónus normalizálása, az ízületi beszűkülések nyújtása, keringésjavítás, a testkultúra kialakítása stb.

5.1.7 Játék-, mese-, bábterápia

A terápia a gyermeki cselekvésre épül. Eszközrendszere a terelt játékok: a szabadjáték, a konstruktív, projektív játékok és a gyermeki művészkedés szokásos formái. Lényege az, hogy a viselkedés és a motiváció összefüggéseit igyekszik megragadni, ebben az összefüggésben változást provokál, így a motivációs rendszert áthangolja.

5.1.8 Zene-, táncterápia

A terápia feladatai: a biztonságérzet növelése, a hallási figyelem fejlesztése, gátlások oldása, a látás hiányából eredő mozgásszegény életmód fokozatos felszámolása.

5.1.9 Logopédiai ellátás

A vak gyermekek logopédiai ellátása pedagógiai szűrés eredményeként válhat indokolttá. A komplex logopédiai szűrés speciális szempontjai: a beszédhibák, a hallássérülés, a fogszabályozási rendellenességek feltérképezése.

A rászorulókat az előforduló beszédhibatípusok alapján csoportosítják.

Egyéni foglalkozások keretében történik a fejlesztés, amelynek során akadályozott és megkésett beszédfejlődés-, pöszesség-, dadogás-, hadarás-, diszfónia- és orrhangzós-terápiákat is alkalmaznak. Az órákon speciális terápiás eszközöket is használnak (hívótárgyak, Braille-szókártyák, koponya- és fog-sormodell, változatos ritmushangszerkészlet). Hangsúlyt fektetnek a szájtéri tájékozódás fejlesztésére, a hallási és tapintási figyelmet, emlékezetet, szerialitást fejlesztő gyakorlatokra, az esetleg meglévő látásteljesítmény optimális kihasználására is. A pedagógusok rendszeres csoportmunka során megbeszélnek az érintett gyermek fejlődését, problémáit is.

5.2 A pedagógiai vélemény

A pedagógiai vélemény a kisgyermek, a tanuló fejlődéséről, haladásáról, addig elért eredményeiről, esetleges hiányosságairól, törekvéseiről ad képet.

A dokumentumnak akkor van szerepe, ha a pedagógus, illetve a szülő szakértői vizsgálatot kér, ha a súlyos fokban látássérült gyermek vagy fiatal intézményt vált, vagy ha gyermekvédelmi ellátásra van szüksége.

Tartalma lehet:

- A gyermek személyi adatai
- a családra vonatkozó adatok (apa, anya foglalkozása, munkahelye, lakáshelyzet, a családlátogatás tapasztalatai)
- testi fejlettség, mozgás, gondozottság
- egészségi állapot, szemészeti állapot, egészségügyi segédeszközök használatának szükségessége, szervi elváltozások, egészségügyi szokásai, káros jelenségek (pl. körömrágás)
- értelmi képességek, gondolkodás
- figyelem, megfigyelőképesség, emlékezet, kitartás
- beszédképesség, beszédfejlettség
- iskolások tanulmányi előmenetele, kimagasló teljesítmény, lemaradás
- munkavégzési, tanulási hajlandóság, együttműködés, munkatempó, kreativitás
- önálló tájékozódási képesség
- az önállóság, önellátás fejlettsége, egészségügyi, higiéniai ismeretek szintje
- érzelmi-akaratú élet (érzelmek minősége, kitartás, önfegyelem, esztétikai érzelmek, igazságérzet, erkölcsi fogalmak és célok, önfejlődés, önkritika, érzékenység, önérzet)
- közösségi magatartás
- szexuális fejlődés, nemi érés
- érdeklődés, pályairányultság

5.3 A pedagógiai mérés, értékelés sajátosságai

5.3.1 Az óvodai értékelés sajátosságai

Az óvodában a gyermekek fejlődésének, teljesítményének értékelése a mindennapi élethelyzetekben vagy játék közben, a társai között, a megszokott környezetében történő megfigyelés és az önmagához mért fejlődése alapján történik.

Az óvodapedagógusok a szülővel, az utazótanárral együttműködve, a beszoktatást követő 4–6. héten, majd a félévenkénti, illetve az óvodai nevelési szakasz végén elért eredmények és az egyéni fejlődési ütem figyelembevételével fogalmazzák meg a további fejlesztésre vagy a beiskolázásra vonatkozó javaslataikat.

Néhány sajátos megfigyelési szempont az értékeléshez:

- Beszédszint, kifejezőképesség (beszédhiba, szókincs, az esetleges verbalizmus mértéke)
- Szóbeli utasítások megértése, követése
- Eszközhasználat
- Játéktevékenység
- A saját test ismerete, tájékozódás azon
- Tapintási ingerek felhasználása (pl. eszközök, tárgyak, a környezete megismerése érdekében, támpontok keresése, megtalálása a közlekedéshez)
- Hallási, szaglási ingerek figyelése, felhasználása, az esetleges látásmaradvány felhasználása manipuláció során, feladatok végrehajtása vagy játék és közlekedés közben

- Térbeli fogalmak (téri relációs szavak) ismerete, megértése
- A közlekedés módja (önállóan vagy segítséggel)
- Az akadályok érzékelése, kikerülése
- Zárt térben történő tájékozódás (óvoda épületében, saját termében)
- Az óvoda közvetlen környezetében való eligazodás (kert, játszóterület)
- Új környezet önálló megismerésének készsége (gátolt, oldott, kezdeményező)
- A nagymozgások szintje, fejlődésének mértéke
- A finommotorika szintje, fejlődésének mértéke (különös tekintettel a pontírás-olvasás előkészítése érdekében)
- Az önkiszolgálás, önállóság szintje, fejlődésének mértéke
- Beilleszkedés a csoportba
- Az együttműködési készség, kapcsolat a társakkal, felnőttekkel

5.3.2 Az iskolai mérés, értékelés sajátosságai

A teljesítmény, a magatartás, a szorgalom értékelése mindennapi velejárója az iskolai munkának. A megállapított félévi és év végi érdemjegyek (vagy értékelések) a legfontosabbak, hiszen a diák jövőjéről hozhatnak döntést.

A súlyos fokban látássérült tanulók számonkérése, teljesítményük mérése, értékelése differenciáltan viszonyuljon képességeikhez, fejlődésük üteméhez és lehetőségeikhez.

A súlyos fokban látássérült tanulók mérésénél, értékelésénél érvényesüljön a méltányosság. Tehát a közel azonos eredmények elérése, a követelmények teljesítése érdekében igazodni kell eltérő tanulási módjukhoz. Természetesen mindig a helyi tantervi követelmények, a helyi gyakorlat értelemszerű korrekciója alapján, az előzőek figyelembevételével történik az értékelés szempontjainak és módjának meghatározása.

A pedagógus – a pedagógiai programmal összhangban – egyedi értékelési, mérési módszereket alkalmazhat.

Fontos, hogy a vak vagy aliglátó tanuló is tudja, hogy melyek a beszámoltatás, a számonkérés formái és követelményei. Ismerje a tanulás, a magatartás, a szorgalom értékelésének szempontjait, módjait, alkalmait, és legyen tisztában azzal, hogy mit várnak el tőle, és milyen követelményeket kell teljesítenie.

Az 1–6. évfolyamokon a félévi és év végi osztályozás helyett más, sajátos értékelési, minősítési módokat, jelöléseket is előírhat a pedagógiai program a súlyos látássérült gyermekek esetében. Élni lehet a szóveges, a százalékbán kifejezett stb. minősítéssel is.

Ha a követelmények teljesítésére a helyi tanterv egy évnél hosszabb időt jelöl meg, a félévi minősítést a megnövelt idő felénél, az év végét pedig a teljes tanítási idő végénél kell megállapítani.

5.3.3 Értékelés, minősítés felmentés, mentesítés esetén

Amennyiben a súlyos látássérült tanuló eredményes előrehaladása érdekében felmentéssel vagy mentesítéssel él, a következők érvényesek:

- Ha a vak gyermek számára a szakértői vélemény alapján egyéni továbbhaladást engedélyeztek, illetve ha mentesítették az értékelés, minősítés alól, akkor meg kell határozni számára, hogy milyen követelményeket kell teljesítenie, és mikorra kell utolérnie társait.
- Amennyiben a vak tanulót kérelmére mentesítették egyes tantárgyak, tananyagrészek tanulása vagy minősítése, értékelése alól, akkor nem kell értékelnünk őt (ugyanaz kiterjedhet az alapképességi és az érettségi vizsgára is a helyi vizsgaszabályzatban meghatározott módon).
- Ha a súlyos látássérült tanulót kérelmére mentesítették a készségtárgyak tanulása alól, akkor tudásáról nem kell számot adnia.

- Ha a vak tanulót kérelmére felmentették valamely tárgyból a kötelező tanórai részvétel alól, akkor osztályozóvizsgát kell tennie a kérdéses tantárgyból.
- Ha a szülő kérésére a szakértői vélemény alapján a gyermek magántanuló, akkor felmentést kap a tanórák látogatása alól. Tudásáról osztályozóvizsgán kell számot adnia abban az iskolában, amely befogadta. Magatartását, szorgalmát nem kell értékelni.
- A magántanuló vak gyermek is felmenthető egyes tantárgyak, tananyagrészek tanulása alól, továbbá mentesülhet a készségtárgyak tanulása alól is, illetve mentesülhet egyes tantárgyak értékelése, minősítése alól is a jogszabályban előírt módon.

Példaként néhány lehetőség mentesítésre:

- Geometria: szerkesztések elvégzése, bizonyos geometriai feladatok megoldása
- Fizika: fénytani ismeretek, ábrák, diagramok készítése, leolvasása, mérések, önálló kísérletek végzése
- Földrajz: ábrák, diagramok készítése, leolvasása, táblázatok készítése
- Ének-zene: kottázás, kottából történő éneklés
- Rajz: minta utáni ábrázolás, festés, rajzolás

5.4 Az egyéniesített megsegítés tanulásszervezési következményei

Bár a súlyos fokban látássérült tanulók sikeres továbbhaladásuk érdekében fogyatékoságuk miatt élhetnek felmentéssel, mentesítéssel, azonban ezek helyett a segítségükre más jogszabályi lehetőségek is adóttak.

- Így pl. álljanak rendelkezésükre a felkészülésükhöz elengedhetetlenül szükséges tankönyvek, szótárak pontírással változtatban is. Biztosítsuk hangoskönyvek vagy digitális információhordozók használatát.
- Írásbeli beszámoltatásnál vagy vizsgákon (javító, különbözeti, osztályozó, felvételi, alapműveltség- vagy érettségi vizsgákon), országos értékelések alkalmával legyen meg számukra a feladatlapok pontírással vagy digitális változata.
- A feladatmegoldásokhoz a vizsgáikon is több időt kapjanak, és használhassák speciális segédeszközeiket.
- Arra is van mód, hogy írásbeli beszámolás helyett szóban feleljenek (vagy fordítva).
(Az előzőek középiskolásokra is érvényesek, tehát valamennyi vizsgafajta vonatkozhatnak.)
- Középiskolában lehetőség van egyes vizsgatárgyak helyett egy másik megválasztására is.

Tanulásszervezéskor a következőket kell figyelembe venni:

- A pedagógus a tananyagot módosíthatja, bizonyos tananyagrészeket kihagyhat.
- A tananyagban való haladás a pedagógus felelőssége.
- Az utazótanárnak nem feladata az értékelés, de a pedagógus konzultálhat vele.
- Tájékozódásra, közlekedésre mozgástréningek tanítják a látássérült tanulót.

5.5 Ajánlás súlyos fokban látássérült (aliglátó, vak) diákok érettségi vizsgájának lebonyolításához

5.5.1 Általános alapelvek

- A látássérült vizsgázó speciális igényei az érettségi vizsgán is a Látásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ szakvéleménye szerint vehetők figyelembe. A szakvélemény alapján az igazgató mentesítheti a vizsgázót bizonyos tantárgyak vagy tananyagrészek alól, illetve alternatív tárgyat ajánlhat a vizsgázó számára [Kt. 30. § (9) bekezdés].

- A vizsgázó kérésére – az igazgató engedélye alapján – az írásbeli vizsga ideje tantárgyanként egy órával megnövelhető, valamint a szóbeli vizsgára való felkészülés ideje 20 perccel meghosszabbítható.
- Az írásbeli vizsga szóbelire váltását, illetve a szóbeli vizsga írásban történő letételét az igazgató engedélyezheti. Erről a 100/1997. Kormányrend. 37. §-a rendelkezik.
- Az írásbeli és szóbeli feladatok között egyaránt előfordulhat olyan, amely látás nélkül nem értelmezhető. Ezek kihagyásáról az igazgató dönthet a szaktanár segítségével. A döntést jegyzőkönyvezni kell, és az érettségi szoftverben a megfelelő módon adminisztrálni.
- Lehetővé kell tenni, hogy a vizsgázó az iskolai tanulmányai során alkalmazott speciális segéd-eszközöket a vizsgán is használhassa. (Gyengénlátók eszközei: látásteljesítményt javító eszközök, olvasótelevízió, távcsőszemüveg, nagyító, lupék, teleszkópok, távcsövek, speciális vonalzó, szög-mérő, speciális írólap, hordozható számítógép, CD formátumú szótárak, kézikönyvek, szöveggyűjtemények, beszélő zsebszámológép, diktafon stb. Vakok speciális eszközei: pontírógép, saját számítógép Braille-kijelzővel vagy képernyőolvasó-programmal, CD formátumú szótárak, kézikönyvek, szöveggyűjtemények, beszélő zsebszámológép, diktafon stb.)
- Biztosítani kell a vizsgázó számára a szükséges megvilágítást: több vagy kevesebb fényt, helyi megvilágítást, árnyékolást.
- Ha az írásbeli feladatokat a vizsgázó hangzó formátumban igényli, fülhallgatót vagy külön termet és felügyelőtanárt kell a számára biztosítani.
- A szóbeli feladatok, tételek igény szerint álljanak rendelkezésre nagyított (síkírás), hangzó, digitálisan olvasható, illetve pontírásos formában.
- Személyi segítő biztosítható a szóbeli vizsga lebonyolításához. A feladatok megoldása során a segítő szóbeli tájékoztatást adhat a vizsgázónak (pl. képleírás, szövegfelolvasás, szótár, logaritmus-táblázat), esetenként a vizsgázó diktálását lejegyezheti.

5.5.2 Az írásbeli feladatok adaptációja

A látássérült diákok előzetes igénybejelentése alapján az alábbi formátumok készülhetnek el, az Országos Községi, Értékelési és Vizsgabizottság által alkalmazott szakemberek segítségével:

- a) Síkírásos formátum az aliglátó tanulók számára
 - Meghatározható szempontok: betűméret, betűtípus, betűvastagság, sorköz, helyigény a beírandó válaszokhoz, egyebek.
- b) Számítógépes formátum az aliglátó és vak tanulók számára
 - A feladatokat a vizsgázó számítógépes adathordozón kapja meg az igénybejelentő lapon jelzett egyéni igényeinek megfelelő adaptációval. Meghatározható szempontok: betűméret, betűtípus, betűvastagság, sorköz, helyigény a beírandó válaszokhoz, alak-háttér színe.
- c) Számítógépes formátum képernyőolvasó-program segítségével
 - Az adaptáláshoz a felhasználó diáknak az igénybejelentő lapon meg kell jelölnie operációs rendszerét és képernyőolvasójának típusát.
- d) Pontíráisos nyomtatott formátum
 - A vizsgázó megoldásait kijelölt szakértők fordítják és hitelesítik.
- e) Hangzó formátum (kazetta/CD)

6. A dokumentumok hozzáféréseinek szabályozása

A pedagógusok munkájuk során együttműködnek kollégáikkal, a vak vagy aliglátó gyermekek szüleivel, az utazótanárokkal, a mentorral. A tudomásukra jutott adatokat, információkat körültekintően és a jogszabályokban szabályozott módon kezelhetik, és csak az arra jogosulttal közölhetik.

6.1 Személyes adatok kezelése

A személyes adatok védelme alkotmányos alapjog. Ezek nyilvánosságra hozatala indokolatlan hátrányos megkülönböztetéshez, diszkriminációhoz vezet.

A közoktatási intézményekben nyilvántartott és kezelt személyes adatokra vonatkozó szabályozást – egyéb jogszabályok figyelembevételével – a közoktatási törvény 2. sz. melléklete részletezi. Az alapján az intézményben a személyes adatok kezelésére vonatkozó szabályok az SZMSZ mellékletében meghatározhatók.

Az intézmény vezetője köteles minden adat biztonságáról gondoskodni, és megtenni minden olyan szabályozási, szervezeti-technikai intézkedést, amelyek az adatvédelmi szabályok érvényre jutásához szükségesek.

6.2 Egészségügyi adatok kezelése

A személyes adatok közül az egészségügyi állapotra vonatkozó adatok fokozottabb védelemben részesülnek.

A BTK szerint büntettet követ el, aki különleges személyi adattal visszaél.

6.3 Az intézményi dokumentumok megismerhetősége

A szülők, tanulók, pedagógusok jogainak, kötelezettségeinek nemcsak jogszabályok, hanem az iskola belső dokumentumai is – az óvodai, iskolai pedagógiai és nevelési program, az SZMSZ, a házirend is – forrásai. Mivel az együttműködés nélkülözhetetlen feltétele a megfelelő tájékozottság, ezért az előbbi dokumentumokat úgy kell elhelyezni, hogy azt a szülő, a tanuló, a pedagógus szabadon megtekinthesse.

6.3.1 A szülő joga

A szülő megismerhet minden, a gyermekével kapcsolatos iratot, így:

- a szakértői véleményt;
- az óvodai nevelési programot, a pedagógiai programot, a fejlesztő tervet;
- a házirendet;
- a gyermek értékelésére, minősítésére vonatkozó adatokat;
- a gyermekvédelemmel kapcsolatos egyes dokumentumokat.

6.3.2 A gyermek, a tanuló joga

Az információs önrendelkezési jog egyik legfontosabb garanciája az érintett személy tájékoztatáshoz való joga. Ezért tájékoztatni kell őt a kezelt adatairól és a kezelés legfontosabb körülményeiről.

A gyermek megismerheti:

- a személyével, tanulmányaival kapcsolatos döntések, határozatok tartalmát, az előmenetelét érintő dokumentumokat.
- Megismerheti a pedagógiai, a nevelési programot és a házirendet is.

6.3.3 Az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmény joga

A módszertani intézmény megismerheti:

- a szakértői véleményeket;
- a szülőtől kapott és az anamnézishez, a jelen állapot megítéléséhez, a megsegítéshez feltétlenül szükséges egészségügyi, gyermekvédelmi dokumentumot;
- a gyermek értékelésével kapcsolatos információkat, pedagógiai véleményeket;
- a pedagógiai fejlesztési terveket.

6.3.4 Az iskola, óvoda

A jogszabályban leírtak alapján – nyilvántartási célból, pedagógiai feladatok, rehabilitációs és rehabilitációs feladatok ellátása céljából, iskola-egészségügyi és gyermekvédelmi célból kezelheti, továbbíthatja a gyermek személyes adatait.

6.3.5 A gyermekvédelmi felelős

Saját használatára készített feljegyzéseibe senki más nem tekinthet bele. Ha a tanulói jogviszony megszűnik, a feljegyzéseket meg kell semmisíteni.

6.3.6 Pedagógus

A pedagógust titoktartási kötelezettség terheli harmadik személlyel szemben a gyermekről, tanulóról vagy családjáról tudomására jutott információkat illetően.

7. Irodalom

A BNO-kódok listája. A Látásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ saját, belső használatú jegyzéke a BNO–10 alapján.

A Vakok Általános Iskolája belső anyagai (utazótanári dokumentumok, felmentések, kérelmek, határozatok mintái, pedagógiai vélemény, értékelési szempontok stb.)

Aktuális jogszabályok. *Lásd a Mellékletekben.*

Dr. Gordosné Szabó Anna (szerk.): *Gyógyító pedagógia*. Medicina Kiadó Rt., Budapest, 2004.

Katzenbach Jolanta – Németh Ildikó – Somorjai Ágnes – Szénássy Anna – Szűcs János – Tóth Emese: *Látássérült gyermekek tájékozódása és közlekedése*. Vakok Általános Iskolája, Speciális Szakiskolája és Diákotthona, Budapest, 2002.

Kovács Krisztina: *Látássérült gyermekek az óvodában és az iskolában* In: dr. Illyés Sándor (szerk.): *Gyógypedagógiai alapismeretek*. ELTE BGGYFK, Budapest, 2000.

Látásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ Bemutató tájékoztató füzet. Saját kiadvány. Budapest, 2000.

Mellékletek

1. melléklet

A legfontosabb törvények, rendeletek

A Magyar Köztársaság Alkotmánya

A gyermekek jogairól szóló 1989. évi New York-i Egyezmény kihirdetéséről rendelkező 1991. évi LXIV. Tv.

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. Tv.

A közoktatásról szóló, többször módosított 1993. évi LXXIX. Tv.

Az Óvodai nevelés országos alapprogramjának kiadásáról szóló 136/1996. (VII. 28.) MKM-rendelet

A NAT kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. (XII. 17.) Kormányrendelet

Az oktatási miniszter 10/2003. (IV. 28.) OM-rendelete a Kerettantervek kiadásáról

Az oktatási miniszter 17/2004. (V. 20.) rendelete a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről

Az oktatási miniszter 2/2005. (III. 1.) OM-rendelete a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról

A Kollégiumi nevelés országos alapprogramjának kiadásáról szóló 46/2001. (XII. 22.) MKM-rendelet

A képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgálatokról megjelent 14/1994. (VI. 4.) MKM-rendelet

A nevelési-oktatási intézmények működését szabályozó 11/1994. (VI. 8.) MKM-rendelet

A Házirend szabályozását módosító 30/2004. (X. 8.) OM-rendelet

A tankönyvpiac rendjéről szóló 2004. évi XVII. Tv.

A Magyar Köztársaság évenkénti költségvetési törvénye, amely a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók emelt összegű normatíváját meghatározza.

A 100/1997. (VI. 13.) sz. Kormányrendelet az érettségi vizsgaszabályzatról [6. § (7), 20. § (6), 37. § (1) és (3)]

Az Országos Közoktatási Értékelési Vizsgaközpont által kiadott „Útmutató az érettségi elnökök és záróvizsgát lebonyolító intézmények számára” c. segédlet 2. mellékletében foglalt ajánlások

A SNI (sajátos nevelési igényű) fiatalok állapotához igazodó speciális feltételek kialakítását, az érettségi vagy felvételi vizsgán nyújtható kedvezmények biztosítását tartalmazó 269/2000. (XII. 26.) Kormányrendelet 9. § (10) bek.

A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. Tv. 74. §-a (1)-nek o) pontja alapján a felsőoktatásban a fogyatékkal élő hallgatók számára esélyegyenlőséget biztosít a 29/2002. (V. 17.) OM-rendelet

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. Tv. , valamint a módosítását tartalmazó 2002. évi IX. Tv.

Az egészségügyi és hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és fokozottabb védelméről rendelkező 1997. évi XLVII. Tv.

2. melléklet

A sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók ellátásához kapcsolódó leg- alapvetőbb jogszabályok

A szülő joga, hogy sajátos nevelési igényű gyermeke lakóhelyén, ennek hiányában tartózkodási helyén a polgármester segítségét kérje ahhoz, hogy a gyermeke óvodai neveléséhez, iskolai neveléséhez-oktatásához szükséges feltételeket a településen megteremtsék. [Kt. 13. § (5) bek.]

A gyermek, a tanuló joga, hogy állapotának, személyes adottságainak megfelelő megkülönböztetett ellátásban – különleges gondozásban, rehabilitációs, rehabilitációs ellátásban – részesüljön, és pedagógiai szakszolgálathoz forduljon segítségért. [Kt. 10. § (3) bek. f) pontja, Kt. 30. §]

A fogyatékosság szűrése, a sajátos nevelési igény megállapítása a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottságok vagy az országos szakértői és rehabilitációs bizottság feladata. [Kt. 35. § (2) bek., Kt. 30. §, 14/1994. (VI. 24.) MKM-rend. 10–26. § 3. sz. melléklet]

Szakértői vizsgálat a szülő kérésére, az ő beleegyezésével és jelenlétében történik (11/1994. (VI. 24.) MKM-rend. 15. § (5) bek. c) pontja, és e rendelet 12. § (3) bek.]

A szakértői bizottság a sajátos nevelési igény megállapítása után a közoktatási intézmény fenntartója önkormányzati jegyzőjéhez, illetve főjegyzőjéhez tájékoztatása alapján javaslatot tesz az ellátást biztosító intézményre. [Kt. 91. § (4) bek. e) pontja és a 14/1994. (VI. 24.) MKM-rend. 10. §]

Sajátos nevelési igényű gyermek eredményes felkészítése érdekében csak olyan közoktatási intézménybe íratható be, amely rendelkezik a neveléséhez-oktatásához szükséges feltételekkel. [Kt. 30. § (2) és (3) bek., a Kt. 38. § (1) bek., valamint a Kt. 121. § (1) bek. 28. pontja]

A szakértői bizottság feladata a különleges gondozás igénybevételéhez szükséges feltételek meglétének vizsgálata. [14/1994. (VI. 24.) MKM-rendelet 10. §.]

A befogadó intézmény alapító okiratában meg kell fogalmazni, hogy mely sajátos nevelési igényű gyermekek inkluzív nevelését, oktatását vállalja. [Kt. 37. § (5) bek. b) pontja]

A 217/1998. (XII. 30.) sz. Kormányrendelet 10. § (3) bek. szerint az SZMSZ-ben részletezni kell az alapító okiratban meghatározott alaptevékenységeket, azok jogszabályi feltételeit.

A sajátos nevelési igényű gyermeket befogadó intézmény óratervében az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs feladatok órakeretének meg kell jelennie. [Kt. 52. § (6) bek.]

A fejlesztő felkészítésről a Kt. 34. §, a 35. § (2) bek. a 14/1994. (VI. 14.) MKM-rend. 9. §-a rendelkezik.

Az egyéni továbbhaladásról, egyéni foglalkozásról a Kt. 30. §, a Kt. 52. § (7) és (11–12) bek., a Kt. 70. § (9), a Kt. 71. § (4) bek., a Kt. 129. § (10) bek. rendelkezik.

A sajátos nevelési igényű tanulók mentesíthetők egyes tantárgyak, tananyagrészek tanulása, illetve az értékelés alól, és számukra a különféle vizsgákon kedvezmények adhatók. [Kt. 30. §, Kt. 69. § (2–4) bek., Kt. 70. § és (7–8) bek., a 14/1994. (VI. 8.) MKM-rend.]

A sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésének, oktatásának megsegítése érdekében egységes módszertani intézmények hozhatók létre [Kt. 33. § (12) bek.]

Az óvodai és kollégiumi csoport, az iskolai osztály létszámának meghatározásakor a törvény kedvezően veszi figyelembe a sajátos nevelési igényű gyermek jelenlétét. [Kt. 3. sz. melléklete II. 3. pontja]

A sajátos nevelési igényű gyermekek létszámától függően a fogadó intézmény gyógypedagógiai asszisztentst alkalmazhat. [Kt. 1. sz. melléklete]

3. sz. melléklet

Utazótanári dokumentumok

TANULÓI ADATLAP

..... / tanév

Név:

A gondviselő neve:

Születési adatok:

Lakcím:

Telefonszám:

Óvoda/iskola neve:

Címe:

Telefonszáma:

Óvodavezető neve:

Igazgató neve:

Csoportvezető/osztályfőnök neve:

Csoport, osztály:

Rendszeres segítő pedagógus:

Megjegyzés:

Utazótanár neve:

MUNKANAPLÓ

A megsegítés dátuma:

A megsegítés helyszíne:

A gyermek neve:

Munkával töltött idő

Fejlesztés, tanácsadás: óra

Utazás: óra

Adminisztráció, ügyintézés: óra

Összesen: óra

Ügyintézés, tanácsadás, megbeszélés

Pedagógiai fejlesztő munka

Intézendők

Egyéb megjegyzések

FÉLÉVENKÉNTI ÉRTÉKELÉS

..... / tanév féléve

A gyermek neve:

Csoport/osztályfok:

A közvetlen megsegítés gyakorisága: alkalom

A gyermek fejlődése (óvodában funkcióként – iskolában tantárgyi):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Számítástechnikai ismeretek:

.....

.....

Önkiszolgálás/önellátás:

.....

.....

Mozgás, tájékozódás:

.....

.....

Hiányosságok/megoldandó problémák:

.....

.....

Feladatok/megoldási tervek:

.....

.....

KÉRELEM
óralátogatási kötelezettség alóli felmentésre

Kovács János tanuló
Nagyváros, Diáklak u. 2.

Tárgy: Kérelem

Kicsi Iskola
Nagyváros, Suli tér 3.
Nagy János
igazgató részére

Tisztelt Igazgató Úr!

Alulírott Kovács János, a 4. b osztály tanulója a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 11. § (1) bekezdés n) pontja alapján azzal a kérelemmel fordulok Önhöz, hogy a Rajz és műalkotások elemzése tantárgy rajzóráinak látogatása alól mentesíteni szíveskedjen.

INDOKLÁS

Szeretem a művészettörténetet, de rajzolni súlyos látássérülesem miatt nem tudok (ezt a mellékelt 2005/132 sz. szakértői vélemény is igazolja). Miután minden körülményt mérlegeltem, úgy döntöttem, hogy tanulmányi eredményem javítása érdekében a fennmaradó időt inkább idegen nyelv tanulására fordítanám, ezért kérem az Igazgató Urat kérésem teljesítésére.

Kérelmemhez a következő mellékletet csatoltam:

- (Kiskorú tanuló esetén) a szülő támogató nyilatkozata
- Indoklást alátámasztó más dokumentumok (szakértői vélemény)

Tisztelettel:

Nagyváros, 2005. április 5.

aláírás

HATÁROZAT
óralátogatási kötelezettség alóli felmentés tárgyában

Kicsi Iskola
Nagyváros, Suli tér 3.

Tárgy: határozat
A határozat száma: 2005/9.

Kovács János tanuló részére

Tisztelt Kovács János!

Ezúton értesítem, hogy a rajzórai foglalkozások látogatása alól kérelmére a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 11. § (1) n) pontja, valamint a mellékelt szakértői véleményben javasoltak alapján 2005. március 5-i hatállyal felmentem.

INDOKLÁS

Rajztanárával és az angol nyelv tanárával való egyeztetés után, minden körülményt mérlegelve úgy döntöttem, hogy tanulmányi eredményei javítása érdekében kérelmének helyt adok.

A határozat ellen fellebbezést az Iskolaszéknek címezve, az iskola igazgatójánál lehet benyújtani a kézhezvételtől számított 15 napon belül.

Nagyváros, 2005. április 13.

P. H.

(igazgató)

KÉRELEM

független vizsgabizottság előtti vizsgázás érdekében

Kovács János tanuló
Nagyváros, Diáklak u. 2.

Tárgy: Kérelem

Kicsi Iskola
Nagyváros, Suli tér 3.
Nagy János
igazgató részére

Tisztelt Igazgató Úr!

Alulírott Kovács János a 12. b osztály tanulója a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 11. § (1) bekezdés o) pontja alapján azzal a kérelemmel fordulok Önhöz, hogy matematikából félévkor a tudásomról független vizsgabizottság előtt adhassak számot.

INDOKLÁS

Felvételi vizsgát szeretnék tenni matematikából a Teller Ede Atomfizikai Szakközépiskolában, ezért független vizsgabizottság előtt szeretnék meggyőződni tudásom alaposságáról.

Kérelmemhez a következő mellékletet csatoltam:

- (Kiskorú tanuló esetén) a szülő támogató nyilatkozata
- Indoklást alátámasztó más dokumentum

Tisztelettel:

Nagyváros, 2005. október 13.

aláírás

HATÁROZAT
magántanulói jogviszony engedélyezése tárgyában

Kicsi Iskola
Nagyváros, Suli tér 3.

Tárgy: határozat
A határozat száma: 2005/7.

Kovács János tanuló részére

Tisztelt Kovács János!

Ezúton értesítem, hogy kérelmére, súlyos látássérülésére tekintettel a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 7. § (1) és a 11. § (1) n) pontja alapján, valamint a szakértői bizottság 2005/138. sz. szakértői javaslata értelmében 2005. március 5-i hatállyal a tankötelezettség magántanulóként való teljesítését engedélyezem.

Nagyváros, 2005. március 5.

P. H.

Nagy János
igazgató

4. melléklet

BNO-kódok gyakori szemészeti megbetegedések esetében

Ablatio retinae	H33.0
Accomodatiós zavarok	H52.5
Albinizmus	E70.3
Amaurosis	H54
Amblyopia	H53.0
Aniridia	Q13.1
Anisometropia	H52
Anophthalmia	Q11
Aphakia	H27.0
Astigmatismus	H52.2
Atrophia bulbi oculi	H44.5
Atrophia nervi optici	H47.2
Binocularis látás egyéb elvált.	H51.8
Cataracta congenitalis	Q12.0
Cataracta secundaria	H26.4
Cataracta punctata	H25.0
Cataracta traumatica	H26.1
Choroiretinitis	H30
Coloboma iridis	Q13.0
Conjunctivitis	H10
Cornea degeneratio	H18.4
Enucleatio oculi	S05.7
Fibroplasia retrolentalis	H35.1
Glaucoma	H40
Glaucoma congenitum	Q15.0
Glaucoma secundarium	H40.3
Hypermetropia	H52.0
Hypoplasia oculi	Q11.2
Keratitis	H 16
Leukoma	H17.0
Macula degener. (Stargardt sy.)	H35.3
Microphthalmus	Q11.2
Myopia	H52.1
Nervus opticus elváltozásai	H47.0
Nystagmus	H55
Opacitas corneae	H17
Opacitas corporis vitrei cong.	Q14.0

Opticus atrophia	H47.2
Papilla (n.optici) elváltozásai	H47.3
Phthisis bulbi oculi	H44.5
Pigmentatio rendellenesség	L81.9
Ptoxis	HO2.4
Retinitis pigmentosa	H35.5
ROP (retinopathia praematorum)	H35.1
Scotoma	H53.4
Strabismus convergens	H50.0
Strabismus divergens	H50.1
Szemhéjgörcs (blepharospasmus)	G24.5
Szemhiány	Q11
Színlátás zavarai	H53.5
Ulcus comeae	H16.0
Uveitis anterior	H20.0
Minden esetben tartalmazza a szakvélemény:	
Vak	H54.0
Gyengénlátó	H54.2

Egyéb betegségek kódjai

Mentalis retardatio: enyhe	F70
Mentalis retardatio: közepes	F71
Mentalis retardatio: súlyos	F72
Mentalis retardatio: igen súlyos	F73
Hypacusis (nagyothallás)	H90
Spasticus kétoldali bénulás	G80.1
Féloldali bénulás (hemiplegia)	G81
Praplegia, tetraplegia	G82
Egyéb bénulósos szindrómák	G83
Hydrocephalus	G91
Microcephalia	Q02
Epilepsia	G40.9
Dystrophia	E44.0
Szájpad-ajakhasadék	Q36.9
Dongaláb	Q66.8
Polydactilia	Q69.0
Syndactilia	Q70.9
Beszédzavar	R47.8
Enuresis (ágybavizelés)	F98.0
Magatartászavar	F91.9

5. melléklet

Szemészeti szakkifejezések értelmezése¹

A kifejezés rövidítve	Szakkifejezés	Magyarázat
Abl. ret.	Ablatio retinae	Ideghártya-leválás – súlyos rövidlátásnál már kisebb trauma hatására bekövetkezhet
Acc.	Accomodatio	Alkalmazkodás, amelynek segítségével a szemlencse törőereje változtatható
	Albinismus	Általános pigmenthiány (fehér szőrzet, vörhenyesen világító pupilla)
	Amaurosis	Fényérzés nélküli szem (amauros = sötétség)
	Ametropia	Fénytörési hiba
	Aniridia	Teljes szivárványhártya-hiány
	Anisometropia	A két szem eltérő fénytörése
	Anophthalmus	Szemgolyó hiánya
Aph.	Aphakia	Lencsehiány, legtöbbször szürkehályogműtét utáni állapot
	Asthenopia accomodativa	Túlzott alkalmazkodáskor jelentkező szemkifáradás, amit fejfájás kísérhet
	Astigmia	Szemtengelyferdülés – olyan fénytörési hiba, amikor a pont képe a retinán vonal alakban jelentkezik. Korrigálása cylinderes üveggel lehetséges
	Atrophia bulbi	A szemgolyó sorvadása
	Atrophia nervi optici	Látóideg-sorvadás. Lehet veleszületett vagy szerzett (gyulladás, trauma, degeneratio)
	Binoculáris látás	Kétszemes látás
	Blepharitis	Szemhéjszéli gyulladás
	Buphthalmus	Kidülledt szemgolyó. Veleszületett magas szemnyomás, amely a szemgolyó megnagyobbodását okozza.
cat.	Cataracta	Szürkehályog. A lencse veleszületett vagy traumás ok miatti vagy időskori elszürkülése
sec. cat.	Cataracta secund.	Utóhályog, hályog műtét után, a lencsetok sejteinek burjánzása okozza. Fehéres hártya
	Chalazion	Jégárpa. Krónikus gyulladás a szemhéjban
	Chorioretinitis	Ér- és ideghártya-gyulladás, amelynek oka többféle lehet: toxoplasmosis, tbc.
	Coloboma, - iris, -retinae, -chorioidelhe, -maculae.	Az embrionális szemhéj-hasadék záródásának hiánya
Conj.ac.	Conjunctivitis acuta	A kötőhártya heveny gyulladása
	Conus myopicus	Rövidlátás esetén létrejövő sorvadás a papilla mellett

¹ A budapesti Gyengénlátók Általános Iskolája, Módszertani Központja és Diákotthona összeállítása alapján

A kifejezés rövidítve	Szakkifejezés	Magyarázat
	Convergentia	A szemek összetérítése
	Cornea	Szaruhártya
	Csapody-teszt	Olvasópróba közeli látás vizsgálatához
	Dacryocystitis	Könnytömlőgyulladás, a belső szemzug alatti fájdalmas duzzanat
	Daltonismus	Színvaktság
	Degeneratio Pigmentosa Retinae	A retina pigmentes elváltozása
	Diplopia	Kettőslátás, legtöbbször szemizombénulás
	Macula Degeneratio juvenilis vagy familiáris (Stargard-syndroma)	Ifjúkori vagy örökletes sárgafolt-elfajulás
	Deutanopia	Zöldszínérző elem teljes hiánya
	Deutanomália	Zöldszínérző elem gyengesége és tévesztése
	Ectopia lentis	A lencse kóros helyhagyása, a függesztőszalagok gyengesége következtében
	Ectropium	A szemhéjszél kifelé fordulása
	Enophthalmus	A szem a szemüregben mélyen helyezkedik el
	Entropium	A szemhéj befelé fordulása
	Exophthalmus	A szemgolyó helyzetváltoztatása előrefelé (kidülledt szem)
	Fibropiasia Retrolentalis (ROP V–VI. stádiuma)	Lencse mögötti kóros sejtburjánzás, amely koraszülöttek hosszú ideig tartó, túlzott oxigenizációja miatt alakul ki
F	Fundus	Szemfenék, szemtükörrel vizsgálható
	Glaucoma	Zöldhályog, bár ez az elnevezés téves, mert nem hályogról, hanem emelkedett szemnyomásról van szó
	Haemophthalmus	A szem belseje megtelik vérrrel, legtöbbször trauma következtében
	Hemeralopia	Farkasvaktság, szürkületkor, sötétben nem tud tájékozódni
	Hordeolum	Árpa, akut gyulladás a szemhéj szélén
	Hypermetropia	Túllátás, a szem fénytörési hibája, amely konvex üveggel korrigálható
	Hypotonia bulbi	A szemnyomás kórosan csökkent
	Intraocularis	Idegen test, ami a szem belsejében helyezkedik el
	Iridocyclitis	A szivárványhártya és a sugártest akut gyulladása
	Keratitis	Szaruhártya-gyulladás
	Keratoplastica	Szaruhártya-átültetés
	Lacrima	Könny
	Lagophthalmus	A szemrés tökéletlen záródása, amelynek veszélye a szaruhártya kiszáradása

A kifejezés rövidítve	Szakkifejezés	Magyarázat
	Látótér	A tér azon része, amelyről a mozdulatlanul előret tekintő szem retinájára inger érkezik. Vizsgálata periméter segítségével történik
	Leucoma	A szaruhártya tömör, átlátszatlan hege
	luxatio lentis	Lencseficam, trauma következtében, vagy Marphan-syndroma következtében
	Malignus myopia	Rosszindulatú rövidlátóság, -12D feletti. Ideghártya-elfajulás kíséri, állandóan fokozódik
	Mikrophthalmus	Veleszületett kicsi szem
	Mouches volantes	„Repülő legyek” – az üvegtestben úszkáló homályok
	Myopia	Rövidlátóság, korrigálása konkáv üveggel történik. Amennyiben a dioptriaszám évente 1-et vagy többet emelkedik, rosszindulatúnak kell tekinteni
Myop.min.gr.	Myopia min gradis	Kisfokú rövidlátás, -6 D alatt romlást nem mutat
	Myopia med gradis	Rövidlátóság, -7, -12 D közötti, kisebb ideghártya-elváltozással
	Myopia maj. gradis	Rövidlátóság, -12 D feletti, súlyos szemfenéki elváltozással
	Neuritis	Ideggyulladás
	Nictitatio	Kórosan szapora pislogás
	Nubecula	A szaruhártya kisfokú homálya
	Nystagmus	Akarattól független szemtekerezgés. Oka sokféle lehet, pl. veleszületett gyengénlátás, agyi eredetű stb. A látóélességet minden esetben rontja, huzamosabb ideig egy pontra nézni képtelen
	Opacitas corporis vitrei	Üvegtesti homály. Fiatalkorban legtöbbször gyulladás utáni állapotot jelent
	Ophthalmoplegia	Szemizombénulás
	Orbita	Csontos szemgödör
	Papilla	Látóidegfő, a szemfenék vizsgálatakor jól megfigyelhető
	Phthiesies bulbi	Szemgolyó sorvadása, legtöbbször sérülés, vagy műtét következménye is
	Presbyopia	Öregszeműség, az alkalmazkodóképesség csökkenése, 40 éves kor után jelentkezik. Az egészséges szeműek ezért igényelnek olvasószemüveget 40 év felett
	Pterygium	Kúszó hártya, eltávolítása könnyű, mert a szemgolyót nem kell megnyitni
	Ptoxis	Szemhéjcsüngés. Lehet veleszületett vagy bénulásos eredetű
Pd.	Pupillaris distantia	Két pupilla közötti távolság meghatározása. Szemüveg rendelésekor szükséges
	Protézis	Szemészeti értelemben műszem

A kifejezés rövidítve	Szakkifejezés	Magyarázat
	Refractio	Fénytörés, gyermekkorban szemüveget csak ennek meghatározásával szabad rendelni. A pupillát előtte tágitani kell
	Retinitis	Ideghártya-gyulladás. Oka sokféle lehet
	Retinoschisis	A retina két alpra válik, ablatiohoz hasonló állapot
	Retinopathia praematurorum	Koraszülöttek hosszú ideig tartó túlzott oxigenizációja miatt kialakuló retinaelfajulás
	Scleritis	Ínhártyagyulladás
	Scotoma	A látótéren belüli szigetszerű kiesés
	Stereolátás	Térlátás, mélységlátás, a szem azon funkciója, amelynek segítségével a harmadik dimenziót is érzékelni tudja
	Strabismus	Kancsalság, oka többféle lehet: fénytörési hiba, bénulás stb.
Strab. conv.	Strabismus convergens	Befelé irányuló kancsalság
Strab. Div.	Strabismus divergens	Kifelé irányuló kancsalság
	Subluxatio (lentis)	Részleges lencseficam
	Tapetoretinalis degeneratio	Az ideghártya és gyakran a chorioidea elfajulása. Örökletes is lehet. Színlátáscsökkenés vagy színvak-ság is kísérheti
	Toxoplasmosis	Protozoonok által okozott, méhen belüli megbetegedés, amely szemtüneteket is okoz, pl. Chorioretinitis.
	Trachoma	Vírus okozta fertőző szemgyulladás
	Tritanopia	Kékszín-érzékelés teljes hiánya
	Tritanomalia	Kékszín-érzékelés gyengesége és tévesztése
	Ulcus corneae	Szaruhártyafekély
	Uveitis	Szivárványhártya, sugártest, a chorioideae együttes gyulladása

Rövidítés	Szakkifejezés	Magyarázat
BNO, BNO-10		Betegségek nemzetközi osztályozó rendszere
C.c.	Cum correctioem,	Szemüvegével, korrekcióval
Dg.	Diagnózis	Betegségmegállapítás
f.é.	Fényérzés	Fényérzés van a szemén
f.é.n.	Fényérzés nincs	Fényérzés nincs a szemén
k.m.l.	Kézmozgáslátás	
Th.	Therapia	Kezelés
o.d.	Oculus dexter	Jobb szem
o.s.	Oculus sinister	Bal szem
ou.	Oculi utrinque	Mindkét szem
PIC	Intenzív koraszülöttcentrum	
sz.e.o.u.	Szem előtt olvas ujját	
V	Visus	Látóélesség, amelynek értékét legtöbbször tizedes törtben fejezzük ki. A számok először mindig a jobb szemrevonatkoznak, és általában atávívisust jelentik
Vc.c	Visus cum correctionem	Látóélesség javítással

6. melléklet**Oktatási segédeszközök kölcsönzése**

Név _____

Iskola neve _____

	Tanév	2005/2006.	2006/2007.	2007/2008.	2008/2009.
1.	Nagy hatrekeszes doboz				
2.	Kis hatrekeszes doboz				
3.	Gombás tábla				
4.	Szöges tábla				
5.	Betűkirakó				
6.	Picht-gép				
7.	Pontozó				
8.	Braille-tábla				
9.	Abakusz				
10.	Törtdoboz				
11.	Vonalzó				
12.	Dobókocka				
13.	Braille-tanóra				
14.	Mágnestábla				
15.	Számegyenes				
16.	Decipálca				
17.	Rajztábla				
18.	Körző				
19.	Szögmérő				
20.	Függvénytábla				
21.	Szétszedhető függvénytábla				
22.	Földgömb I.				
23.	Földgömb II.				
24.	Magyarország domború térképe				
25.	Magyarország közigazgatási térk.				.
26.	Észak-Amerika domborzati térképe				
27.	Észak-Amerika közigazgatási térképe				
28.	Dél-Amerika domborzati térképe				
29.	Dél-Amerika közigazgatási térképe				
30.	Afrika domborzati térképe				

	Tanév	2005/2006.	2006/2007.	2007/2008.	2008/2009.
31.	Afrika közigazgatási térképe				
32.	Ausztrália, Óceánia térképe				
33.	Európa domborzati térképe				
34.	Európa közigazgatási térképe				
35.	Ázsia domborzati térképe				
36.	Ázsia közigazgatási térképe				
37.	Csillagászati domborzati modellek I.				
38.	Csillagászati domborzati modellek II.				
39.	Csillagászati domborzati modellek III.				
40.	Atomszerkezeti modell				
41.	Kisperiódusos rendszer				
42.	Kémiai egyenletek kirakótáblája				